БАРЫ ДА УЬЛКЕЛЕНИ ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛЕШИГИЗ!

ЛЕНИН ЁЛУ

1918-нчи йылны апрель айындан башлап чыгъарыла

ХАМИСГЮН 8 МАРТ 1990

№ 29 (10515)

Багъасы 3 капек

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ

ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

8-нчи март — Къатынланы халкъара гюню

СОВЕТ КЪАТЫНЛАГЪА

Аявлу къатынлар!

Совет Союзну Коммунист партиясыны Центральный Комитети Къатынланы халкъара гюню 8 Март — бизин умуми шавлалы язбашгъы байрамыбыз булан сизин гьакъ юрекден къутлай. къутлай.

Агьлюню ва яшланы гьакъында, уьлкени ва бютюн дюньяны яхшылыгъы гьакъында сизин гьай этивюгюз яллыкъ билмей. Къатын, ана юрек — сынавланы къагъырулу гюнлеринде де, парахатлыкъда загъмат тёгювню гюнлеринде де бизин жамиятыбызны яшавунда къатты кюйдеги къылыкъ аркъа таявларыбыздан бириси.

Бизин жамиятыбызны кюрчюден янгыртывну четим девюрюнде къатынлар янгыртывну бары да процесслеринде актив ва пайдалы кюйде ортакъчылыкъ эте. Шону учун сизге баракалла! Шону булан бирликде гьали уьлке башдан гечиреген къыйынлыкъланы хыйлы пайы сизин уьстюгюзге тюше, сизин гьар гюнлюк авраларыгъызны артдыра. Партияны Центральный Комитети шону англай, ачыкъ кюйдеги гьалны гёре са очередлер, малланы къытлыгъы, авур къол загъмат ва уьягьлю яшавну онгайсызлыгъы тезликде тайсын учун, жамиятны яшавуну бары да тармакъларында совет къатынны ругь гючю дагъы да толу кюйде ачылсын ва къоллансын учун бары да затны этежегине сизин инандыра.

Табиат оьзю къатынгишиге бек къыйматлы савгъатны — дюнья яратывчусуну савгъатын берген, къайнар башланы сувутма, ташыгъан юреклени сабурлашдырма тарыкъ болгъан заманда гьар даим де огъар аслу роль берилген. КПСС-ни Центральный Комитети миллиара къалмагъалланы алдын алывда, уьлкеде сёйлешивню ва ватандашлыкъ разилешивню якълавда сизин болушлукъ этивюгюзге умут эте.

Совет къатынланы бизин дюньяда савлай алгъанда бир-бирине къаршы турув сёйлешивге, инамлыкъгъа, бирликде чалышывгъа аста-аста ёл берегенликге де къошуму шексиз зат. Асрулар боюнда къатынгишилерде языкъсынывгъа багъып авагъанлыкъны, оланы адамлыгъын ва исбайылыгъын гьакъыкъатда халкъара къыставуллугъун кемитмеге, савутсузланывну процессин гери тартылмайгъан кюйде этмеге, дюньяда янгы, герти кюйде инсаплы къайдада ойлашывну беклешдирмеге кёмек этеген психология факторлагъа къошмагъа ярай.

Аявлу къатынлар!

Сизге, сизин агьлюлеригизге, сизин бары да ювукъларыгъызгъа гьакъ юрекден савлукъ, яхшылыкълар, насип ёрайбыз.

СОВЕТ СОЮЗНУ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТИ.

КПСС-ни Дагъыстан обкомуну пленуму гьакъында информация билдирив

6-нчы мартда КПСС-ни Дагъыстан обкомуну гезикли пленуму болду, шонда къурум масъалагъа къаралды.

РСФСР-ни Госпланыны председателини заместители этилип белгиленгенине байлавлу болуп пленум М. Ю. Юсуповну КПСС-ни обкомуну биринчи секретарыны борчларындан эркин этди ва узакъ ишлеген ва республиканы социальный-экономика якъдан оьсювюне оьз къошуму учун огъар разилик билдирди.

КПСС-ни обкомуну биринчи секретарына кандидатураны гьакъындагъы масъалагъа промышленностну, къурулушланы, транспортну уллу предприятиелерини, илму ва охув ожакъланы коллективлеринде коммунистлени ва партияда тюгюллени арасында, партияны шагьар комитетлерини, район комитетлерини биринчи секретарларыны генгешлерине, КПСС-ни обкомуну къурум-партия ва кадрлар ишини масъалаларына къарайгъан комиссиясыны жыйынында къаралгъан.

Шо масъалагъа гёре ерлердеги партия активи булан гьакълашмагъа партияны шагьар комитетлерини, район комитетлерини секретарларына, комиссияны членлерине имканлыкъ берилген эди.

Арагъа салып ойлашывну барышында КПСС-ни обкомуну биринчи секретарыны къуллугъуна сегиз кандидатура айтылды — Р. А. Абакаров, А. А. Акимов, М. Гь. Алиев, М. М. Гьамзатов, А. А. Гьюсейнов, А. М. Мирзабеков, З. Ф. Пулатов, С. Н. Решульский.

Пленумда яшыртгъын тавуш беривню натижасында партияны обкомуну биринчи секретары ва бюросуну члени этилип КПСС-ни обкомуну къурум-партия ва кадрлар ишини масъалаларына къарайгъан бёлюгюню заведующийи болуп ишлеген М. Гь. Алиев сайланды.

КПСС-ни ЦК-сыны Партия къурулушуна ва кадрлар ишине къарайгъан бёлюгюню секторуну заведующийи Н. Т. Коняев ва жаваплы къурувчу П. Т. Горлов пленумну ишинде ортакъчылыкъ этди.

Директорну баянлыгъы

«ЮРТЛУЛАР ТЮРЛЕНМЕСЕ, ЮРТ ТЮРЛЕНМЕС»

Бабаюрт районда «Тамазатёбе» совхоз экономика якъдан беклешген, алдынлы хозяйство гьисаплана. Тамазатёбелилер началыкъгъа эт, сют, ашлыкъ тапшурувда кёп йылланы узагъында районда ал сыдраларда юрюй. Оланы сынавун уьйренмек учун хозяйствогъа республиканы оьзге районларындан кёп къонакълар геле. Гьали-гьалилерде бизин мухбирибиз совхозну директору, Ленин орденни кавалери Абдурашит Гьакимович Терикбаев булан ёлугъуп, хозяйствону оьтген йыл етишген натижалары ва гележекдеги планлары гьакъда айтмакъны тилеген. Тёбенде оланы лакъырлашывун беребиз.

— Юрт хозяйство тармакъда загъматны къурувну ва огъар гьакъ тёлевню алдынлы къайдалары баргъан са[illegible] тенг [illegible] таба. Шо [illegible] масъала сизин совхозда нечик салынгъан?

— Загъматны къурувну алдынлы, илмугъа гирчиленген къайдалары совхозда кёпден берли къоллана ва шолагъа эркин ёл бериле. Бир нече йыл алдын бизин ашлыкъ оьсдюрювчюлерибиз, гьайванчыларыбыз подряд къайдада [illegible] ген участкаланы гьар гектарындан 47 — 51 центнер акъ ашлыкъ къайтарылгъан.

— Сиз эсгерген уьстюнлюклерде башгъалар билмейген яшыртгъын сыр бардыр деп эсиме гелмей. Буса да яхшы натижалагъа етишивню ёллары гьакъда бир нече сёз айтгъанымны сюер эдим.

— Оьрде эсгерип гетдим. Янгы башлап биз загъматны къурувну ва огъар гьакъ тёлевню алдынлы къайдаларын[illegible]

[illegible] жек. Ижарачылагъа топуракъ берилегенден къайры, хас техника да толу кюйде бегетилежек. Совхоз ижарачылар булан дыгъарлар байлап битген. Шолагъа гёре олар чалтикни гьар гектарындан 36 центнер, гюзлюклени гьар гектарындан 31 центнер тюшюм къайтарма гёз алгъа тутгъан.

Озокъда, ижара коллективлени санаву артгъан булан иш битип къалмай. Гьар йыл оланы сыдраларына янгы-янгы адамлар къошула. Оьз ишлерин оьзлер юрютеген болгъан сонг, олагъа хыйлы затда сынав уьйренме, билим алма тюше. Шону да гёз алгъа тутуп, биз совхозда ижарачылар учун айрыча охутув курслар ачгъанбыз. Шоларда совхозну лап да сынавлу специалистлери дарслар юрюте. Гьалиге бизге ижарачыларлан шо курслар пайдасы [illegible]

[illegible] башчылыкъ эте. Сайлаханны аты савлай районгъа танывлу. Ону фермасында савулагъан сютню къадары йыл сайын арта. Муна гетген йыл да алдынлы коллектив гёрмекли натижалагъа етишме болду. Фермада гьар сыйырдан план булангъы 2500 килограмны орнуна 3374 килограм сют савулду. Фермада айтардай кёп ишлемей буса да, аз заманны ичинде касбусуна мекенли тюшюнген яш савунчу Сайипжамал Юсупова, оьзюне бегетилген сыйырланы гьарисинден 3800 килограм сют савуп, савлай Бабаюрт районну савунчуларыны арасында юрюлген социалист ярышда биринчиликни къазанма бажарды.

Шолай савунчулар бизин совхозда дагъы да кёп бар. Оланы къайратлы загъматы булан оьтген йыл началыкъгъа пландан артыкъ 200 тонна сют тапшурдукъ. Янгы бир фермабыз совхозгъа 154 минг манат таза хайыр гелтирди.

— Жамият гьайванланы [illegible] масын учун бир нече санавну гелтирейим. Гетген йыл бригаданы членлери 2600 тонна бичен, 1400 тонна сенаж, 971 тонна силос, 600 тонна салам ва 5600 тонна яшыл от гьазирледи.

Сиз оьзюгюз де гёреген кюйде, совхозда планларын толтурмагъан бир тармакъ да болмады. Шо саялы биз 774 минг манат таза хайыр алдыкъ. Шо да гетген йыл булан тенглешдиргенде 447 минг манатгъа артыкъ.

— Гьалиги заман юрт загъматчыланы социальный масъалаларын чечив, культура талапларын таъмин этив аслу масъала болуп токътай. Шо якъдан алгъанда не йимик ишлени гёз алгъа тутгъансыз?

— Загъматчы коллективлерден даим ишни талап этип, оланы яшав гьалына тергев бермей къоюлса, бир заманда да бир иш де торайгъамас, хозяйствону экономикасы беклешмес. Шону бир заманда да эсден тайдырмайбыз. «Юртлулар тюрленмесе, юрт тюрленмес» деп негьакъ [illegible]

А.В. СУЛЕЙМАНОВ, Дагъыстанны халкъ шаири

БИЗИН ПАТИМАТЫБЫЗ

Арив де дюр, иш да иш,
Къуймур да дюр сыпаты,
«Бизин Патиматыбыз!»
Ону халкъ такъгъан аты.
Бир уьйде тувуп оьсген
Етти яшны бириси —
Алтысы уланъяшлар
Бу къыз инг де тириси!

Халкъ муну тувуп оьсген
Ожагъын-уьюн макътай,
Сабур-саламатлыкъда
Сёйлейген юзюн макътай.
Халкъ айта:
Бу гьар сёзюн [illegible]

Гьар суалны жавабын
Бере дей ишин башын,
Гьар бизге бир иржайып,
Ойнатып гёзюн-къашын..

Тлохда тувуп оьсген
Охугъан Тлох юртда,
Колхозда звеновод
Болуп токътагъан артда.
Анди Къойсувдан тарта
Темир быргъылар булан
Топуракъны сугъарма
Алданокъ къуруп план,
Аркъалар-торкъалардан,
Айрыкълардан сув элтген,
[illegible]

Памидор-хыяр чачгъан,
Къапуста чачгъан къыргъа,
Булай къызны да салмай,
Кимни саларсан йыргъа?
Экиуьч керен артыкъ
Толтуруп планларын
Есир этген Тлохну
Къызларын-уланларын.
Шолай ишлерден сонг бу
Болгъан «бизин Патимат».
Юрт, район, Оьр Советге
Лайыкъ болгъан депутат.
Савбол бизин, Патимат!
Савбол бизин, Патимат!
Сав дюньягъа емишин
Бар бол бизин, Патимат [illegible]

...невун уьйрекмек учун хозяйствогъа ... районларындан кёп къонакълар геле. Гьали-гьалилерде бизин мухбирибиз совхозну директору, Ленин ордени кавалери Абдурашит Гьакимович Терикбаев булан ёлугъуп, хозяйствону оьтген йыл етишген натижалары ва гележекдеги планлары гьакъда айтмакъны тилеген. Тёбенде оланы лакъырлашывун беребиз.

— Юрт хозяйство тармакъда загьматны къурувну ва огъар гьакъ тёлевню алдынгъы къайдалары баргъан са... йын генг якълав таба. Шо агьамиятлы масъала сизин совхозда нечик салынгъан?

— Загьматны къурувну алдынлы, илмугъа гюрчюленген къайдалары совхозда кёпден берли къоллана ва шолагъа эркин ёл бериле. Бир нече йыл алдын бизин ашлыкъ оьсдюрювчюлерибиз, гьайванчыларыбыз подряд къайдада ишлей эди. 1988-нчи йыл ижараны хабары чыкъгъандокъ уьч звенону шо къайдагъа гёчюрдюк. Гьали оланы санаву 18-ге етише. Ижарачылар аслу гьалда ашлыкъ оьсдюрюв булан машгъул. Гетген йыл биз чалтикни гьар гектарындан 42 центнер, гюзлюклени гьар гектарындан 34,1 центнер тюшюм алып, пачалыкъгъа план булангъы 2100 тоннаны орнуна 2990 тонна ашлыкъ тапшурдукъ.

Тек етишген натижаланы гьакъында айтып, шоланы къолда этген адамланы атларын эсгермей къойсам дурус болмас. Инг башлап Абдулатип Гьакимов, Гьажибек Гьажибеков, Багьав Ягьияев башчылыкъ этеген звеноланы коллективлерин эсгермекни тюз гёремен. Олагъа бегетилген участкаланы гьар гектарындан 47 — 51 центнер акъ ашлыкъ къайтарылгъан.

— Сиз эсгерген уьстюнлюклерде башгъалар билмейген яшыртгъын сыр бардыр деп эсиме гелмей. Буса да яхшы натижалагъа етишивню ёллары гьакъда бир нече сёз айтгъаныгъызны сюер эдим.

— Оьрде эсгерип гетдим. Инг башлап биз загьматны къурувну ва огъар гьакъ тёлевню алдынлы къайдаларына аркъа таяп иш гёребиз. Янгы къайдалар булан адамланы оьз борчларына янашыву бютюнлей алышына, оларда топуракъгъа бакъгъан якъда хожайынлыкъ гьислер арта. Башлангъы йылокъ натижаларыбыз оьрленме башлады. Озокъда, топуракъны къайтарышы артгъан сонг, ишчилени алапалары да хыйлы артгъан. Совхоз да утдурмагъан. Гьали энни хозяйствобуз алгъан хайырдан юртну социальный масъалаларын да чечмеге имканлыкъ бар. Ижарачылыкъ пайдалы экенин биз сынадыкъ. Гележекде де шо къайда булан ишлемеге хыялыбыз бар. Бу йыл ижара звеноларыбызны санаву дагъы да артажакъ. Гьар звено орта гьисапда 250 гектар ерни къуллугъун кютеген. Шолагъа гёре олар чалтикни гьар гектарындан 36 центнер, гюзлюклени гьар гектарындан 31 центнер тюшюм къайтарма гёз алгъа тутгъан.

Озокъда, ижара коллективлени санаву артгъан булан иш битип къалмай. Гьар йыл оланы сыдраларына янгыянгы адамлар къошула. Оьз ишлерин оьзлер юрютеген болгъан сонг, олагъа хыйлы затда сынав уьйренме, билим алма тюше. Шону да гёз алгъа тутуп, биз совхозда ижарачылар учун айрыча охутув курслар ачгъанбыз. Шоларда совхозну лап да сынавлу специалистлери дарслар юрюте. Гьалиге бизге ижарачылардан шо курслар пайдасыз, маънасыз деп айтгъан гиши ёкъ.

— Биз билеген кюйде, сизин совхоз гюзлюклени, чалтикни оьсдюрювден къайры гьайванчылыкъны да хайырлы тармакъгъа айландырывгъа яхшы тергев бакъдыра. Шо тармакъдагъы бугюнгю гьалны гьакъында не айтма боласыз?

— Тюз. Гьайванчылыкъ тармакъгъа бизин яныбыздан тергев осаллашмай. Шо тармакъгъа нечакъы харж этсенг де, сонг къайтарышы болагъанын тезден берли сынагъанбыз. Гьайванчылыкъда да биз ижара къайданы къоллайбыз. Гьали бизде эки гьайванчылыкъ звено бар. Шоланы бирисине сынавлу савунчу, бажарывлу специалист Сайлахан Байкъазиева ...кенли тюшюнген иш савунчу Сайипжамал Юсупова, оьзюне бегетилген сыйырланы гьарисинден 3800 килограм сют савуп, савлай Бабаюрт районну савунчуларыны арасында юрюлген социалист ярышда биринчиликни къазанма бажарды.

Шолай савунчулар бизин совхозда дагъы да кёп бар. Оланы къайратлы загьматы булан оьтген йыл пачалыкъгъа пландан артыкъ 200 тонна сют тапшурдукъ. Янгыз бир фермабыз совхозгъа 154 минг манат таза хайыр гелтирди.

— Жамият гьайванланы оьсдюрюв, олардан алынагъан продукталаны къадарын артдырыв инг башлап кёп ва санялы ем базасын болдурмакъдан гьасил болагъаны ачыкъ. Шо масъала сизин хозяйствогъузда нечик чечиле?

— Емлер болмагъан буса сют де, эт де болмас эди. Шо якъдан биз парахатбыз. Кёп йылланы узагъында совхозну ем гьазирлейген бригадасына районда белгили адам Тарик Тариков башчылыкъ эте. Бригада алдынлы ижара къайданы къоллап чалыша. Ем гьазирлевчюлер, мен билеген кюйде, бир йыл да сёзюнде табулмай къалмагъан. Планларын ва къабул этген социалист борчларын уьстюнлю кюйде яшавгъа чыгъара. Мен айтагъан затлар янгыз умуми сёзлеге айланып къал... ...тенглешдиргенде 447 минг манатгъа артыкъ.

— Гьалиги заман юрт загьматчыланы социальный масъалаларын чечив, культура талапларын таъмин этив аслу масъала болуп токътай. Шо якъдан алгъанда не йимик ишлени гёз алгъа тутгъансыз?

— Загьматчы коллективлерден даим ишни талап этип, оланы яшав гьалына тергев бермей къоюлса, бир заманда да бир иш де торайымас, хозяйствону экономикасы беклешмес. Шону бир заманда да эсден тайдырмайбыз. «Юртлулар тюрленмесе, юрт тюрленмес» деп негьакъ айтылмай. Озокъда, совхоз осал ишлеп хайыр алмай къойса, юртну масъалаларын да чечме бажарылмайгъанны бары да биле. Тек артдагъы йыллар тамазатёбелилени гьаракатына сёз тапма къыйын. Совхоз алгъан хайырдан юртну ичинде орамлагъа асфальт тутулгъан. Юртда культура къала, 624 яшгъа ери булангъы школа, яшлар баву, гьамам, участка больница, 3 тюкен, ахшана ва олай да оьзге биналар ишленген. Буса да гьали де чечилмеген масъалалар бар. Аслусу, мен ойлашагъан кюйде, яшоьрюмлени гьайын этме ... тюшежек. Олар учун тийишли шартлар, онгайлыкълар болдурмайлы, яшоьрюмлер юртда къалар, совхозну да гележеги оланы къолунда.

...КПСС-ни обкомуну къурум-партия ва кадрлар ишини масъалаларына къарайгъан комиссиясыны жыйынында къаралгъан.

КПСС-ни ЦК-сыны Партия къурулушу ва кадрлар ишине къарайгъан бёлюгюню секторуну заведующийи Н. Т. Конев ва жаваплы къурувчу П. Т. Горлов пленумну ишинде ортакъчылыкъ этди.

А.В. СУЛЕЙМАНОВ, Дагъыстанны халкъ шаири

БИЗИН ПАТИМАТЫБЫЗ

Арив де дюр, иш да иш,
Къуймур да дюр сыпаты,
«Бизин Патиматыбыз!»
Ону халкъ такъгъан аты.
Бир уьйде тувуп оьсген
Етти яшны бириси —
Алтысы уланъяшлар
Бу къыз инг де тириси!

Халкъ муну тувуп оьсген
Ожагъын-уьюн макътай,
Сабур-саламатлыкъда
Сёйлейген кююн макътай.
Халкъ айта:
Бу гьар сёзюн
Чыгъара дей ойлашып,
Биз этген макътавлардан
Эркелеп гетмей шашып.

[illegible]
Бере дей ийип башын,
Гьар кимге бир иржайып,
Ойнатып гёзюн-къашын.

Тлохда тувуп оьсген
Охугъан Тлох юртда,
Колхозда звеновод
Болуп токътагъан артда.
Анди Къойсувдан тарта
Темир быргъылар булан
Топуракъны сугъарма
Алданокъ къуруп план,
Аркъалар-торкъалардан,
Айрыкълардан сув элтген,
Къурулгъан планланы
Барын да тамам этген.

Памидор-хыяр чачгъан,
Къапуста чачгъан къыргъа,
Булай къызны да салмай,
Кимни саларсан йыргъа?
Эки-уьч керен артыкъ
Толтуруп планларын
Есир этген Тлохну
Къызларын-уланларын.
Шолай ишлерден сонг бу
Болгъан «бизин Патимат».
Юрт, район, Оьр Советге
Лайыкъ болгъан депутат.
Савбол бизин, Патимат!
Савбол бизин, Патимат!
Сав дюньягъа емишли
Бав бол бизин, Патимат

Кооператив уьйлер къура

Янгыртып къурувну йылларында шагьарларда тюгюл, юртларда да яшавлукъ биналар кёп къурулагъан болгъан. Шо гёзден къарагъанда Бабаюрт районда Германчик юртдагъы ишлер де тергевню тарта. Мунда ерли «Коммунизм» деген колхоз хозяйствону загьматчыларына уьйлер къурмакъ учун къурулуш кооператив ачгъан. Шогъар М. Бамматов ёлбашчылыкъ эте.

Кооперативни членлери оьтген йыл 30 минг 918 манатны къадарында ишлени кютген. Башгъа сёзлер булан айтгъанда, 30-дан да къолай агьлюге янгы уьйлер къуруп берген. Озокъда, уьйлер ишлейгенлик булан энни биревню де тамаша этме бажарылмай. Бу ерде колхозну ёлбашчыларыны бирдагъы бир пайдалы ишин эсгерме тюше

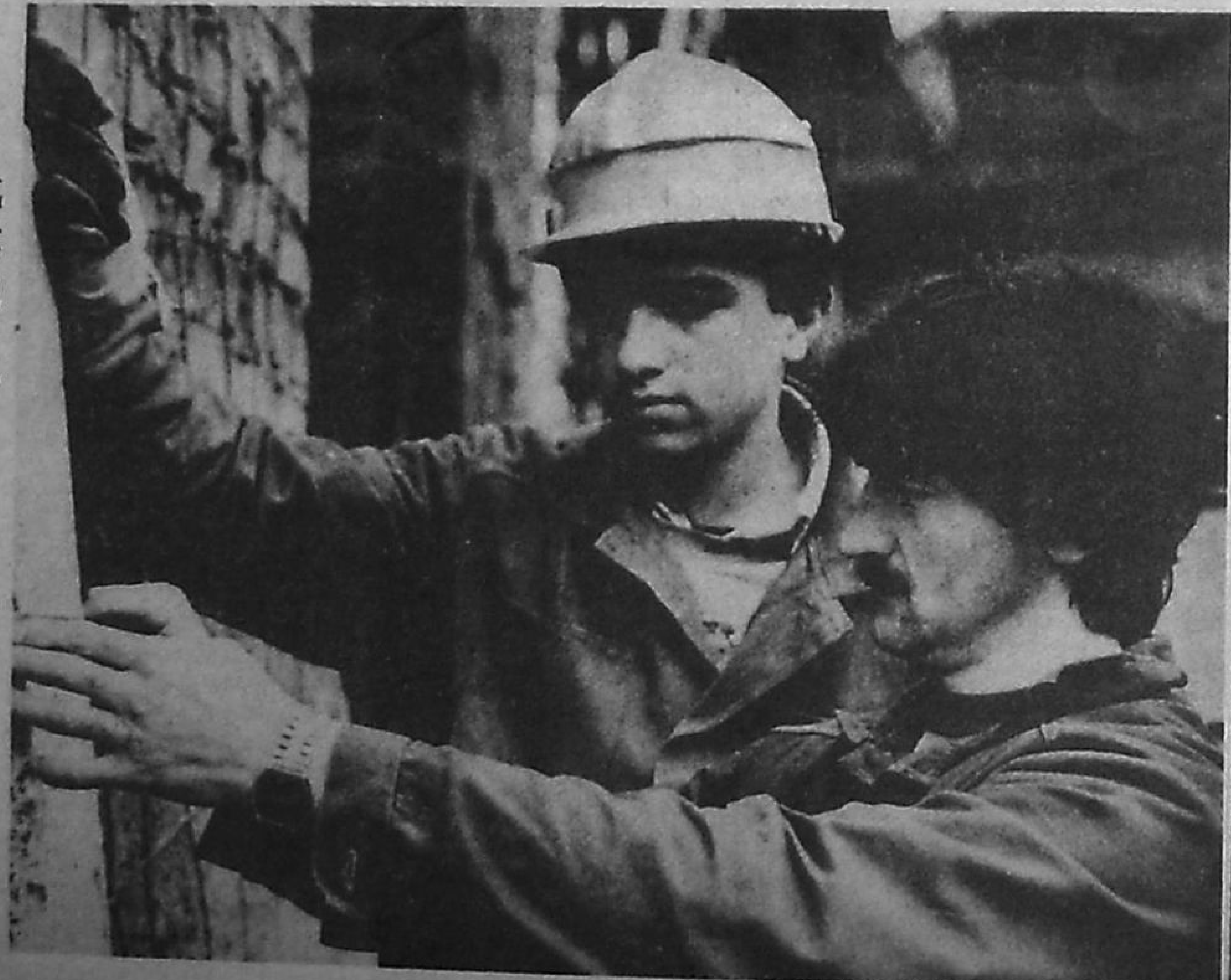
ЯНГЫ ПОДСТАНЦИЯ

«Промжилстрой» бирлешивню Магьачкъаладагъы 13 номерли участкасы шагьарны къыбла боюнда «Восточная» деген подстанцияны къурулушун тамамлап, пайдаландырывгъа берген. Шо бизин республикада лап да уллу подстанциялардан бириси гьисаплана. Мунда 1,5 миллион манатны къадарында къурулуш-къурашдырыв ишлер этилген.

Шо подстанцияны пайдаландырывгъа берив булан Магьачкъала шагьарны Приморский районуну, Каспийск шагьарны, Дагъыстанны къыбла районларын электрик ток булан таъмин этивню яхшылашдырмагъа имканлыкъ тувулажакъ.

Шо агьамиятлы къурулушда Анатолий Семейко башчылыкъ этеген бригаданы къурувчулары, Сергей Бочков ва Владимир Холопов башчылыкъ этеген коллективлени къурашдырывчулары яхшы гьаракатчылыкъ гёрсетди. Ишчилени арасындан Пётр Мочаловну, Камил Гьажиевни, Николай Нартиковну, Михаил Милентьевни, Игорь Бондаренкону, Владимир Алексеевни атларын эсгермеге ярай.

В. ГОРЮНОВ.

Магьаммат Рабаданов Магьачкъаладагъы 3 номерли къурулуш-арив этип онгарыв управлениеде Совет Армияны сыдраларында къуллукъ этип къайтгъан сонг ишлеме башлагъан. Шондан берли сегиз йыллар оьтген. Шо йылланы ичинде ол касбусуна бек яхшы тюшюнген ва гьали оьзгелени де къурувчуну касбусуна уьйрете. Бу управлениеге гьали-гьали гелген Герейхан Къарахановда Магьамматны гёз къаратывуну тюбюнде ишлей. Сынавлу насигьатчы Рабаданов оьзюню жагьил ёлдашына кёп затны уьйретмеге бола.

СУРАТДА: жагьил ишчи Г. Къарахановда (солда) ва ону насигьатчысы М. РАБАДАНОВ.

Т. МАГЬАММАТОВ чыгъаргъан сурат.

СЫНАВУН УЬЙРЕТЕ

«Промжилстрой» проект-къурулуш бирлешив республикада 60-дан да кёп объектлер къура. Чакъны четим гелген гюнлерине де къарамайлы, бу бирлешивню сынавлу ишчилери, оьз-оьзюн финанслашдырывну ва оьзге тюрлю алдынлы къайдаланы къоллай туруп, гетген йылны пачалыкъ планларын уьстюнлю кюйде тамамламагъа болду. Бу йылны январь айыны планын да эсгерилген коллектив болжалдан алда тамамлагъан. Бирлешив оьз гючлери булан план булан белгиленген 1 миллион 623 минг манатны орнуна 1 миллион 626 минг манатны къурашдырыв ишлерин кютген.

Эсгерилген уьстюнлюклени къолда этивде белгили къурувчу, Ленин ва Загьмат Къызыл Байракъ орденлени кавалери, республиканы айтылгъан къурувчусу Халит Бичиев ва Загьмат макътавлугъуну II ва III даражалы орденлерини кавалери, загьматны ветераны Гьамит Геримов, сынавлу ишчилер Надир Крымаев, яшоьрюмлени бригадасыны бригадири Бийкъай Мустапаев, арив этип онгарывчуланы Агьмат Вагьабов ва Рамазан Жабрайылов ёлбашчылыкъ этеген комплекс къурулуш бригадаланы аслам къошуму болгъан.

В. ГЕРЕЕВ.

ЖАМИЯТ ГЬАЙВАНЛАР УЧУН

Хасавюртдагъы 8 номерли къурулуш управление юрт хозяйство предприятиелер учун да имаратлар къура. Эсгерилген управление гьали-гьалилерде Бабаюрт районну «Татаюрт» совхозунда, гьарисине экишер минг тонна сыягъан сенаж кюрлер ишлеген. Шону натижасында совхоз шо мукъаятлы кюйде ишленген яшыл ем сакъланагъан кюрлерде савлай къышгъа етдиринкли даражада ем топлама болажакъ.

Кюрлени къурувда грейдерист Батырбий Кахриев, автокрановщик Висамбий Нугьажиев ва монтажниклер Гьасан Несирхаев Алихат Гелиханов айрокъда гьаракат этип чалышгъанлар.

Г. ВАГЬАБОВ.

ЯНГЫРТЫП КЪУРУВНУ АКТИВ ОРТАКЪЧЫЛАРЫ

ОЧЕРК

ЭРЛЕР ЙИМИК БЕЛСЕНГЕН

Къарабудагъгент юртну Бекенез орамыны башында ерлешген бир къабат уьйню ярыкълары гьали де сёнмеген. Юртну халкъы буса тезден юхугъа батылгъан. Гече ортадан оьтген вакъти. Тек, район газетни къуллукъчуларыны иш гюню буса узатыла. Олар газетни гезикли номерин чыгъара. Типографияны машинлери бузулуп, ярыкълар къайтып, оьзлерден айыпсыз иш гечге тюшгенге де къарамайлы, олар газетни гезикли номерин охувчугъа заманында етишдирмек учун гечелер ишлейген кюйге де уьйренип къалгъан.

Редакцияны къуллукъчулары, гьаманда йимик, сатырлагъа тикленген; гьар ким оьз ишин эте. Оланы арасында орта яшындагъы, бийик бойлу, илиякълы тиштайпа газетни болажакъ бетлерин чебер кюйде тизмек учун айлана. Ол типографияны къуллукъчуларына гёрсетивлер эте.

— Ахыратдан Азирейилни гелтирсенг де, этдирмежексен магъа шуну, — деп гьалек сёйлеп йиберди верстальщик. Ону тавушуна хоншу кабинетлердегилер де жыйылды.

— Ананг сююнюп къалгъыр сенден. Сёзсюз иш башлагъан бусанг, гьалиге яртысын этип де битединг. Шу линейканы алышдырып, башны башгъа кассадан жыйсанг бола! Сюйсенг, сагьат уста йимик, жыйып да боласан янгыдан. Орнунга башгъа адамны гелтирген учун билмей чи шону сенден оьзге бирев де. Сав районда да сени ишингни билеген бирев де ёкъ. Сени къоюп, дагъы кимге айтайыкъ?

Тиштайпаны исси сёзюнден верстальщик, гертилей де йымышады. Арадан аз да гетмейли, газетни ахырынчы бетине къол салынды.

Район газетни ишини авурлугъун ишлеп гёрмеген адамгъа айтып англатма бажарылмай. Енгил ва оьз ихтиярлы ер деп редакцияны танглап гелгенлер, газетни иши лап да авур иш деп, мюкюрлюк этген.

Тарыкълы болгъанда, къаттыгюнлерде де, гечелер геч къалып да оьз ишин бирев сёз тапмас йимик, эрлер йимик белсенип ишлейген ол къатын гиши кимдир? Ол Узлипат Абдулкъадыровна Ибрагьимова — Ленин районда «Коммунизм ярыгъы» деген газетни жаваплы секретары. Редакцияда шо лап да авур ва инг де жаваплы иш. Башындан аягъына ерли бары да макъалалар, гьар сёз ону тергевюнден чыгъа. Гьар бетни гёрюнюшю ва тизилиши ону гьаракатындан, ону бажарывлу ва яратывчулукъ пагьмусундан гьасил бола.

Узлипат Абдулкъадыровна янгыз оьзю яхшы ишлеп къоймай, оьзгелени де шо авур касбугъа уьйретген. Ол газетни бетлеринден таба халкъ сюеген, инг тарыкълы масъалаланы де гётере. Кёп йылланы узагъында газетде къалым алывгъа къаршы маъналы макъалалар язылып турду. Яшоьрюмлер, тамазалар, жаваплы совет ва партия къуллукъчулар бизин яшавубуздагъы шо зараллы адатны тайдырма тарыкъны сёйледи. Юртларда жамиятны жыйынлары оьтгерилди. Къалым алыв ёрукълашды. Уьйленегенлер учун мекенли енгиллик болду. Шо масъаланы башлап газетден таба гётерген ону сиптечиси Узлипат Ибрагьимова эди. Янгыз къалымны айланасында сёйлеп къоймай, шо ишде ол оьзгелеге уьлгю де гёрсетди. Яхшы ишлени гьакъында ол язгъан очерклер, кемчиликлени критика этип язгъан макъалалар кимни ойлашдырмай?

Ону тили татли, къолу чебер. Огъар къарап: «Гьейлер, бу адам янгыз газет учун яралгъан», — деп ойлашасан. Ону мысгъыл тил булан язылгъан фельетонларын, терен маъналы хабарларын, лирикалы шиъруларын охувчулар сабурсуз къаравуллай. Узлипатны асарлары «Ленин ёлу» газетде, «Дагъыстанлы къатын», «Адабият Дагъыстан» журналларда печать этилген. Дагъыстан радиодан берилген. Ону «Яшлыкъны сеси», «Гюллерим», «Даимлик от», «Шам чыракъ» деген шиъру китаплары печатдан чыкъгъан. Шо китапланы охувчулар кёп сююп къабул этди ва шоланы тюкенлени тахчаларында, библиотекаларда гьали тапма да къыйын. Дагъыстанны ат къазангъан артисткасы Бурлият Элмурзаева къурчун къандырып йырлайгъан «Эл намусун кютмесем», «Оьрмекчем», «Анама» деген ва оьзге йырланы сёзлерин Узлипат Ибрагьимова язгъан. Ону сёзлерине къумукъ йыравлар Магьамматзапир Багьавутдинов, Сакинат Ибрагьимова ва оьзгелери де йырлай. Дагъыстанны инче саниятыны ат къазангъан чалышывчусу Исрапил Исаев ону сёзлерине гёре макъамлар чыгъаргъан.

У. А. Ибрагьимова къакъашуралы. Тек къысматын Къарабудагъгент булан байлагъанлы арадан 30 йыл оьтген. Бу юртлулар да ону оьз адамы гьисап эте. Ол къакъашуралы экенни нагагь адам да билмейдир. Оьзюне къыйын бола буса да, гишини хатирин къалдырмас, рагьмулу, эдепли, саламат, сав турагъан бу тиштайпа кёплени сукъландыра. Ону яшлары да тарбиялы, бары да оьр билим алгъан. Умукюсюм, Зумурут, Гюлнара юртдагъы орта школада учителлер. Уланы Магьамматнаби де, Магьачкъаладагъы юрт хозяйство институтну инженер-механика факультетин битдирип, юртда ишлей. Гиччи къызы Эльмира ДГУ-да охуй. Оьзю Узлипат да ишден айрылмайлы, 1984-нчю йыл Магьачкъаладагъы Дагъыстан пачалыкъ университетни филология факультетин охуп битдирген.

Узлипат Ибрагьимова 1967-нчи йылдан берли СССР-ни Журналистлерини союзуну члени. Ол юртну, районну жамият ишлеринде актив кюйде ортакъчылыкъ эте. Юртлу загьматчылар, яшоьрюмлер булан ёлугъуп, олагъа оьзюню чебер асарларын охуй, ата-бабалардан къалгъан асил мердешлени сакъламагъа чакъыра, ругь якъдан, тарбиялай. Узлипат ерли комсомол къурумну секретары, профсоюз комитетни председатели болуп да кёп йыллар сайланды. Редакцияны коммунистлери ону 1972-нчи йыл партияны сыдраларына къабул этди. 1978-нчи йылдан бери якъгъа ол тайышывсуз кюйде ерли башлапгъы партия къурумну секретары болуп сайланды. Ол районну коммунистлерини партконференцияларына артартындан беш керен делегат этилип сайлангъан. Узлипат Абдулкъадыровна Къарабудагъгент юрт Советге депутат, судгъа заседатель болуп да кёп сайланды.

Алдындагъы гече ишлегени саялы, эртен ишге геч къалывлар редакцияда болмай. Эртенокъ гьар ким оьз еринде табула. Жаваплы секретарь буса биринчилерден болуп геле. Ол гьаманда йимик, бугюн де гелив-геливюнде типографиягъа гирди, макъалаланы алгъасавлу кюйде гёзден гечирип чыкъды, линотипистка къызлагъа гьар бетге гёре материаллар берип, сонг оьзюню кабинетинде гелгенлени къабул этди. Янгыдан къайратлы, загьмат гюн башланды.

Узлипат Ибрагьимова район газетни радакциясына гелгенли, арадан отуз йыл оьтген.

Мени йимик кёплени журналистини къыйын касбусуна уьйретген Узлипат Ибрагьимовагъа бу йыл 50 йыл бите.

Биз, ону иш ёлдашлары, огъар гележекде яхшы савлукъ, насип, коллективни арасында кёп йыллар энниден сонг да загьмат тёкмекни ёрайбыз.

И. ИСМАЙЫЛОВ,
СССР-ни Журналистлерини союзуну члени

Ат ерлединг, анам, магъа

Ягъалагъа явлар гелип,
Чыкъдым, алып ямучу.
Ат ерлединг, анам, магъа,
Эшдинг ёрме-къамучу.

Айтдынг, анам: «Сен унутма
Чакъда бир хат язмагъа.
Сен барасан дав майдангъа,
Мен де — окоп къазмагъа.

Гьар намазны артындан мен
Охурман дуа сагъа,
Хатар болуп къалгъан деп бир
Гелмесин хабар магъа».

Гетдинг, анам, къазма окоп,
Дав майдангъа гетдим мен.
Сакъ да болдум, хат да
яздым,
Къайтып уьйге етдим мен.

Уьйге етдим дав майдандан,
«Хошгелдинг» деп айтмадынг.
Давлардан мен къайтдым,
анам,
Сен окопдан къайтмадынг.

Х. АЛИЕВ.

Культура ишни усталары

Юртну къызы

Зоя, яш заманындан тутуп, юртгъа театр, концерт гелсе, уьйдегилерден яшыртгъын къачып буса да, бармай токътамагъан. Анасы урушгъан заманда, дагъы бармажанъгъа сёз берсе де, барысын да унутуп, къайтара, янгы театр гелгенде, клубгъа гете. Сагьнада ойнайгъан артистлени гьар тербенишине, гьар оюнуна, уьстюне гийген опурагъына, сёйлейген гьар сёзюне тынглашын алмайгъан кюйде тынглай. Нече керен ол яш хыяллары булан оьзюн артистлени орнуна салып да, олар ойнайгъан оюнланы ойнап да [illegible]. Сагьнадагъы гьар гёрюнюш, артистни гьар тербениши сигьрулу гючю йимик яш къызны юрегинде гиччиден тутуп сакъламагъа, оланы оюнлары, ва сююву, гьасиретлигини тувдургъан.

Театргъа, артистлеге бакъгъан яндагъы сююву, гьасиретлиги гьакъында хабар чыкъгъанда, Зоя Те-[illegible]

болмай, сонг да юртну ёлбашчыларына культура-ярыкъландырыв ишни агьамиятлылыгъын англатып болмай, кёп инжинмеге тюше эди. Барысы да мени жагьил гёрюп, шу къызъяш не ишни торайтып бола, не кёп илинип къалгъан дегенлей, вечерлеге, концертлеге гелмей, нече керенлер ишимни йыргъан, нече керенлер шолай [illegible]

онгаргъан концертлер, вечерлер, спектакллер неченече загьматчыны гёнгюне гёнгюл къошгъан, оланы юреклерин ругьландыра. Шолай вечерлеге, концертлеге къарамагъа гелеген уллу да, яш да къурч юрекли, арымайгъан-талмайгъан бу исбайы къызгъа гьар гезик оьзлени разилигин билдирип гетелер.

— Бир сёз булан айтгъанда, Зоя юртда болсун дейген тиштайпа, — дей Ленинни атындагъы колхозну парткомуну секретары Гьабибулла Алиханов. — Биз Зоягъа «Юртну къызы», — деп айтсакъ, дагъы да тюз болажакъ. Юртда огъар гиччи де, уллу да бир йимик абур эте. Ол гьазирлеген «Мен оьзюмню касбумну неге сюемен» ва «Солдат аналаны ёлугъуву» деген вечерлер бизин юртлуланы узакъ замангъа эсинде къалажакъ. Зоя халкъны къуршамагъа, жыймагъа бажарагъан адам

— Сизин культура уьй-[illegible]

Дагъыстанлы тиштайпаланы патриот ишлери

Уллу Ватан давда совет халкъны уьстюн геливюнде душмангъа къаршы ябушувда уллу къоччакълыкъ ва загьмат игитлик гёрсетген уьлкени тиштайпаларыны ишлери макътавгъа лайыкълы. Гитлерчи Германия башлагъан дав совет къатынкъызланы генг къатлавларын бек гьалеклендирди. Минглер булангъы патриот къатын-къызлар Уллу Ватан давда ортакъчылыкъ этивню оьзтёрече ёлун танглады. Шо бютюн халкъ гьаракатда, душмангъа къаршы юрюлген ишлерде бизин дагъыстанлы къатынкъызлар да оьзлени къолундан гелеген затны этди. Дав майданлардагъы игит гьаракаты, промышленностда ва юрт хозяйствода арымай-талмай чалышыву булан олар Ватанны азатлыгъы учун ябушув юрютегенлени сыдраларында лайыкълы ер тутду. Дав башлан-[illegible]

Уллу Ватан давну фронтларында Дагъыстанны бары да миллетлерини арасындан къатын-къызлар ябушгъан. Аварлы П. Микайылова Кавказны якълагъан, тат В. Ханукаева Сталинградны, Р. Пашаева Севастопольну азатлыгъы учун ябушгъан, къумукъ У. Зайналбекова, Донбассны азат этген. Гьар тюрлю фронтларда ябушгъан У. Омаргьажиева, Ш. Мусаева, Г. Алхасова, С. Мурсалова, С. Азизова, А. Гюлмагьаматова ва хыйлы оьзге тиштайпалар орденлер ва медаллар булан савгъатлангъан. Оланы арасында пионерка, ногъай Кърымхан Мижева да болгъан. Ол атасы райкомну секретары Баубек Мижев командалыкъ этеген Глухор артылывда иш гёреген партизан отрядда ябушгъан. Гёрсетген къоччакъ ишлери учун яш партизанка [illegible]

ген шолай ишчилени 1228-сы тиштайпалар болгъан.

Дав йылларда республиканы тиштайпалары, туврадан-тувра производствода ортакъчылыкъ этмек муратда оьзлени тынч ишлерден четим ва авур ишлеге гёчюрмекни талап этген. Стахановка Ибрагьимова давдан алдагъы йылларда Двигательстройда уборщица болгъан. Дав йылларда ол токарны касбусуна уьйренген ва даим нормаларын 200 — 300 процентге толтуруп ишлеген. 1944-нчю йылгъа дагъыстанлы тиштайпалардан 656 къыз токарны, слесарны, машинистни кёмекчисини касбуларына ес болгъан.

Уллу Ватан давну йылларында тиштайпалар айрокъда колхоз производствода уллу роль ойнагъан. Давну шартларында юрт хозяйствода тиштайпа аслу ер тутгъан. Юрт хозяйство-[illegible] ген кёмек янгыз заводлардагъы ва фабриклердеги, колхозлардагъы, совхозлардагъы ва МТС-лердеги къайратлы загьмат булан дазуланып къалмагъан. Халкъны кёмеги ва фронтну гьайын этивю воинлер учун исси опуракълар ва савгъатлар онгарыв. Ватанны якълавну фондуна мая ва къыйматлы маллар жыйыв булан да гёрсетилген. Шо патриот ишде Дагъыстанны къатын-къызлары актив кюйде ортакъчылыкъ этген. Къызыл Армияны беклешдирмек учун олар бир затны да къызгъанмагъан. Масала, Цумада районну Агвали юртлусу, сегиз яшны анасы Айшат Умарова 55 манатны алтын ва гюмюш малларын, савулагъан сыйырын. 450 манатны пачалыкъ заёмуну облигацияларын, багъыр сумаварын, уьч къумманын, сылапчысын, етти метр къумач, юндеп сырылгъан уьч ювургъан, уьч къой тери берген. Шоланы бере туруп, ол: «Совет гьукумат магъа кёп кёмек этген. Огъар мен бютюн яшавум булан борчлуман. Совет гьукумат учун мен гьали бир затны да къызгъанмайман», — деген.

Хасавюртлу комсомол къызлар П. Къазиева ва З. Угъурханова Ватанны

БАБАЮРТНУ БЮЛБЮЛЮ

Садия Даветееваны, гитара согъуп, бюлбюл йимик йырлайгъанына къайсыбыз да иштагьлы кюйде тынглайбыз. Артдагъы вакътилерде ону пагьмусу Бабаюрт райондан тышгъа да белгили болду. Ол Дагъыстан телевидениеден йырлап да, суратлары газетлерде ерлешдирилип де гёргенбиз.

Садияны бизин районну халкъы музыка ва чебер школаны директору гьисапда таный. Мен буса ону сабий заманындан берли таныйман. Къардашлары ва къонакълары кёп Насирдин ва Сапият Даветеевлеге гелгенлер гёк гёзлю, сары ва бурма чачлы Садия дёрт-беш йыллыкъ чагъында арыгъан, гитара согъуп йырлайгъанда: «Тфу машалла, тюйме гесек, гёз тиймесин сагъа», — деп, ону башын сыйпайгъаны да эсимде.

Шо чагъындагъы къызъяшны оюну къурчакълар булан бола. Садия буса, тахтамекде де олтуруп, аргъанын яда гитарасын согъуп йырлап: «Мен артисткаман, концерт гёрсетемен», — деп ойнай эди. Оьзюне беш йыл битгенде ол: [illegible]

...гъы бармакъгъа сёз берсе де, барысын да унутуп, къайтара, янгы театр гелгенде, клубгъа гете. Сагънада ойнайгъан артистлени гьар тербенишине, гьар оюнуна, уьстюне гийген опурагъына, сёйлейген гьар сёзюне тынышын алмайгъан кюйде тынглай. Нече керен ол яш хыяллары булан оьзюн артистлени орнуна салып да, олар ойнайгъан оюнланы ойнап да къарагъан. Сагьнадагъы гьар гёрюнюш, артистни гьар тербенишин сигьрулу гючю йимик яш къызны юрегинде гиччиден тутуп сагънагъа, оланы оюнларына сюювню, гьасиретликни тувдургъан.

Театргъа, артистлеге бакъгъан якъдагъы сюювню, гьасиретликни гьакъында хабар чыкъгъанда, Зоя Телевова оьзю школада охугъан йылларында болгъан бир агьвалатны эсге алды:

— Билемсиз, бир керен бизге, Магьачкъала шагьардан къумукъ театрны артистлери гелип, спектакль гёрсетди. Шо спектаклни гёрсетип битгенде, артистлерден бириси Москвадагъы театр институтгъа артист болма сюеген яш къызланы ва уланланы къабул этегени, шонда бармакъ учун шиърулары, не де гиччи хабарланы чебер кюйде охуп конкурсдан оьтме герекли гьакъда хабарлады. Мен артындагъы гюн, къурдаш къызымны да алып, бизин къумукъ артистлер турагъан Хасавюрт шагьардагъы къонакъ уьйге бардым. 7-нчи классгъа барагъан заманым болмагъа ярай. Баягъы, уьйдегилеге де бир зат да айтмагъанман. Тек нетесен, ажжалгъа талав йимик, артистлер Магьачкъалагъа гетип къаршы болду. Шо гюн юрегим де ярылып, уьйге къайтмагъа тюшдю. Тек сагьнагъа, артистни ишине бакъгъан якъдагъы гьасиретлик сувумады, сёнмеди, бирден-бир де гючленди.

Зоя Телевова яшда сюйген касбусуна амин болуп, Эндирейдеги орта школаны битдиргенде, Магьачкъала шагьардагъы культура-ярыкъландырыв училищеге охумагъа тюше. Мунда охуйгъан йылларындан тутуп да, ол училищени оьз башына иш гёреген чебер коллективинде актив кюйде ортакъчылыкъ эте. Училищени битдирген сонг, Зоя Телевованы ата юрту Эндирейге ишлемеге йиберелер. Муна, 1979-нчу йылдан тутуп, З. Телевова Хасавюрт районну Эндирей юртундагъы культура уьйде директор болуп чалыша.

Зоя иш башлагъан биринчи йылларыны гьакъында айта туруп, булай дей:

— Башлап нечакъы да къыйын болду. Айрокъда адамлар булангъы иш четим эди. Байрамлагъа байлавлу болуп да, башгъа тюрлю агьвалатлагъа вечерлер, ёлугъувлар этсем, юртну халкъын къуршамагъа болмай, сонг да юртну ёлбашчыларына культура-ярыкъландырыв ишни агьамиятлылыгъын англатып болмай, кёп инжинмеге тюше эди. Барысы да мени жагъил гёрюп, шу къызъяш не ишни торайтып бола, не кёп илинип къалгъан дегенлей, вечерлеге, концертлеге гелмей, нече керенлер ишимни йыргъан, нече керенлер шолай гезиклерде уьйге къайтгъанда, къыйналмакълыкъдан йылагъанман. Балики, ишге бакъгъан якъдагъы сююв, мендеги къайтанмайгъанлыкъ болмагъа ярай., къайтара янгыдан адамланы арасына гирип, ишлемеге башладым.. Юртлуларым мени аста-аста булан англайгъан болду, ишибизге де, культура къуллукъчуларыбызгъа да абур этмеге башлады. Гьали чи концерт бола, не де янгы спектаклни гёрсетебиз десек, юрт культура уьйню залына адам гирмеге ер болмай.

Зоя айтагъан сёзлени гертилигин биз бугюнлерде оьз гёзлерибиз булан гёрдюк. Март айны башында Эндирейдеги культура уьйге белгили къумукъ шаир Бадрутдин Магьамматов булан ёлукъмагъа Эндирейни кёп халкъы гелген эди. Шо ёлугъувгъа янгыз эндирейлилер гелип къалмады, айлана юртлардан да, гьатта Бабаюрт районну Хамаматюртундан да машинлер булан гелген адамлар бар эди. Зоя шо гюн ахшам бары къурумчулукъ ишни оьзюню бойнуна алып, от-ялын болуп айланып, Бадрутдинни яратывчулугъуна багъышлангъан вечерни башындан ахырына ерли юрютдю.

Хасавюрт райисполкомну культура бёлюгюню заведующийи Абакар Магьамматов булан Эндирейдеги культура уьйню ишини гьакъында хабарлагъанда, ол булай деди:

— Зоя юрту учун, халкъы учун берилген адам. Не ишге уруна буса да ол юрегини гесегин сала. Ол оьзюню ишине онча да олай тюшюнген чи, яш оьзюню кёп сюеген оюнун нечик ойнай буса, Зоя да гьар этеген ишине шолай енгиллик, жагьлыкъ, сююнч булан янаша. Оьзгелени де юреклеринде сюювню, сююнчню отун якъдырмагъа бажара. Культура къуллукъчу учун, мен ойлашагъан кюйде, шо чинк де аслу хасият.

Зоя Эндирейдеги культура уьйню директору болуп ишлеген йылланы ичинде оьзюню жанлы гьаракаты булан юртлуларын нече керен сюондюрген экен?! Зоя...

...леге къарамагъа гелеген уллу да, яш да къурч юрекли, арымайгъан-талмайгъан бу исбайы къызгъа гьар гезик оьзлени разилигин билдирип гетелер.

— Бир сёз булан айтгъанда, Зоя юртда болсун дейген тиштайпа, — дей Ленинни атындагъы колхозну парткомуну секретары Гьабибулла Алиханов. — Биз Зоягъа «Юртну къызы», — деп айтсакъ, дагъы да тюз болажакъ. Юртда огъар гиччи де, уллу да бир йимик абур эте. Ол гьазирлеген «Мен оьзюмню касбумну неге сюемен» ва «Солдат аналаны ёлугъуву» деген вечерлер бизин юртлуланы узакъ замангъа эсинде къалажакъ. Зоя халкъны къуршамагъа, жыймагъа бажарагъан адам.

— Сизин культура уьйдеги драмкружокну ишини гьакъында кёп эшитгенбиз. Бугюн не йимик спектакллени ойнайгъаныгъызны ва къайсыларын гьазирлеп турагъаныгъызны гьакъында айтгъанны сюер эдик? — деген соравубузгъа Зоя Телевова булай жавап берди:

— Бизде драмкружок ишлейгени уьч йылгъа ювукъ бола. Гьали-гьалилерде шо кружокгъа халкъ театры деген гьюрметли атны да берди. Спектакллерибизни юртну ичинде гёрсетип къоймайбыз, районну оьзге юртларында да гёрсетебиз. Бизин оьзюбюзню драматургубуз да бар. О да — яш шаир ва драматург Гебек Къонакъбиев. Ол спектакллеге шиърулар да яза, спектакллерде ойнама да ойнай. Гьали бизин халкъ театрны артистлери яш драматург Алим Къабардиевни «Ким гюнагьлы?» деген спектаклин гьазирлеп тура. Бизин культура уьйню ишинде актив ортакъчылыкъ этегенлени гьакъында айтгъанда Дупуш Бийболатованы, Айдемир Айдемировну, Жамиля Гьажимагьаммаеваны, Мурат Къойтемировну, Мурат Мустапаевни атларын айрыча эсгермеге сюемен.

Гертилей де, Зоягъа юртлулары юртну къызы, халкъны къызы деп айталар. Юртуну да, халкъыны да гьайын этип, байрамларындан сююндюрюп, ишинден къуvандырып болагъан Зоягъа эндирейлилени уллусу да, яшы да, базып-батып, бизин Зоя деп, лап ювукъ, инангъан адамына йимик гьюрмет эте. Зоя Телевова шо гьюрметни, сыйны оьзюню гьар гюнлюк иши булан къазангъан десе, ялгъан болмас.

Зоя ишинде де, охувда да етишген уьстюнлюклер булан рази болуп къалагъан къыз тюгюл. Ол ДГУ-ну дагъыстан филология факультетини уьчюнчю курсунда охуп да тура. Зоя бугюнде де культура уьйню ишин бирден-бир жанландырмакъ муратда юз тюрлю планлары, хыяллары булан яшай.

Ж. ЗАКАВОВ.
Суратда: Зоя Телевова.

...да уллу къоччакълыкъ ва загъмат игитлик гёрсетген уьлкени тиштайпаларыны ишлери макътавгъа лайыкълы. Гитлерчи Германия башлагъан дав совет къатын-къызланы генг къатлавларын бек гьалекленидирди. Минглер булангъы патриот къатын-къызлар Уллу Ватан давда ортакъчылыкъ этивню оьзтёрече ёлун тангълады. Шо бютюн халкъ гьаракатда, душмангъа къаршы юрюлген ишлерде бизин дагъыстанлы къатын-къызлар да оьзлени къолундан гелеген затны этди. Дав майданлардагъы игит гьаракаты, промышленностда ва юрт хозяйствода арымай-талмай чалышывы булан олар Ватанны азатлыгъы учун ябушув юрютегенлени сыдраларында лайыкълы ер тутду. Дав башлангъан биринчи гюнлерде Дагъыстанны онлар, юзлер булангъы тиштайпалары гёнгюллю кюйде Къызыл Армияны сыдраларында ябушма сюегенини гьакъында билдирди. Республиканы 2 мингге ювукъ къатын-къызлары гёнгюллю кюйде фронтгъа гетди. Военкоматлагъа язгъан арзаларында олар душмангъа оьжетлигин билдирген ва оьзлени иш гёреген армияны сыдраларына язмакъны талап этген.

Эренлер булан янаша фронтларда ябушувну къатын-къызлар оьзлени сыйлы ихтияры, сыйлы борчу гьисаплагъан. Комсомолну Хумторкъали райкомуну секретары Мусаева ВЛКСМ-ни обкомуна язгъан арзасында: «...Гьали, ана Ватан къоркъунчлукъда турагъанда, мени ерим фронтда болма герек. Мен эренлер йимик фронтгъа барма сюемен», — деп язгъан.

...ры да миллетлерини арасындан къатын-къызлар ябушгъан. Аварлы П. Микайылова Кавказны якълагъан, тат В. Ханукаева Сталинградны, Р. Пашаева Севастопольну азатлыгъы учун ябушгъан, къумукъ У. Зайналбекова, Донбассны азат этген. Гьар тюрлю фронтларда ябушгъан У. Омаргьажиева, Ш. Мусаева, Г. Алхасова, С. Мурсалова, С. Азизова, А. Гюлмагьаматова ва хыйлы оьзге тиштайпалар орденлер ва медаллар булан савгъатлангъан. Оланы арасында пионерка, ногъай Кърымхан Мижева да болгъан. Ол атасы райкомну секретары Ваубек Мижев командалыкъ этеген Глухор артылывда иш гёреген партизан отрядда ябушгъан. Гёрсетген къоччакъ ишлери учун яш партизанка «Къоччакълыгъы учун» деген медаль булан савгъатлангъан.

Кёп санавдагъы дагъыстанлы тиштайпалар дав йылларда медицина сестралар гьисапда чалышгъан. Янгыз 1941 — 1943-нчю йылларда Къызыл Хач къурумлар 1969 сандружинница ва 824 медсестра гьазирлеген. 1942-нчи йылны октябринде къызланы арасындан 140 атышывчу гьазирленген, 268 къыз радистканы, телефонистканы телеграфистканы, морзистканы дав касбуларына ес болгъан.

Къатын-къызланы тылдагъы къоччакъ загъматы душманны тозувда айрыча гьис этилген. Давну биринчи гюнлеринден тутуп, къатын-къызлардан квалификациялы къуллукъчулар гьазирлев башлангъан. Масала, Магьачкъала шагьарны промышленный предприятиелеринде, транспорт къурумларында гьазирленген...

Дав йылларда республиканы тиштайпалары, тувра-дан-тувра производствода ортакъчылыкъ этмек муратда оьзлени тынч ишлерден четим ва авур ишлеге гёчюрмекни талап этген. Стахановка Ибрагьимова давдан алдагъы йылларда Двигательстройда уборщица болгъан. Дав йылларда ол токарны касбусуна уьйренген ва даим нормаларын 200 — 300 процентге толтуруп ишлеген. 1944-нчю йылгъа дагъыстанлы тиштайпалардан 656 къыз токарны, слесарны, машинистни кёмекчисини касбуларына ес болгъан.

Уллу Ватан давну йылларында тиштайпалар айрокъда колхоз производствода уллу роль ойнагъан. Давну шартларында юрт хозяйствода тиштайпа аслу ер тутгъан. Юрт хозяйствону квалификациялы кадрлары фронтгъа гетгенде кёбюсю къатынгишилер колхозланы, совхозланы, МТС-лени башында токътагъан. Гьайванчылыкъ фермалагъа, бригадалагъа, звенолагъа ёлбашчылыкъ этген, агрономлар, тракторчулар, комбайнерлер, шофёрлар болуп ишлеген. Къысгъа болжалны ичинде Дагъыстанда 935-ден де артыкъ колхозчу къатын ёлбашчы къуллукълагъа гёрсетилген. 1942-нчи йыл механизация школалар ва МТС-лер къатын-къызлардан 359 тракторист, трактор бригадаланы бригадирлерин, комбайнерлер ва оьзге механизаторлар гьазирлеген. Райземотделлер гьазирлеген 5330 авлакъчылыкъ бригадирлерден, гьайванчылыкъ къуллукъчулардан, колхозланы председателлеринден 1388-и тиштайпалар болгъан.

Къызыл Армиягъа этил-...

...Шо патриот ишде Дагъыстанны къатын-къызлары актив кюйде ортакъчылыкъ этген. Къызыл Армияны беклешдирмек учун олар бир затны да къызгъанмагъан. Масала, Цумада районну Агвали юртлусу, сегиз яшны анасы Айшат Умарова 55 манатны алтын ва гюмюш малларын, савулагъан сыйырын, 450 манатны пачалыкъ заёмуну облигацияларын, багъыр сумаварын, уьч къумганын, сылапчысын, етти метр къумач, юн деп сырылгъан уьч ювургъан, уьч къой тери берген. Шоланы бере туруп, ол: «Совет гьукумат магъа кёп кёмек этген. Огъар мен бютюн яшавум булан борчлумап. Совет гьукумат учун мен гьали бир затны да къызгъанмайман», — деген.

Хасавюртну комсомол къызлар П. Къазиева ва З. Угъурханова Ватанны якълавну фондуна оьзлени багъалы тагъымчакъларын берген.

Давну йылларында Дагъыстанны къатын-къызлары республиканы жамият-политика ишлеринде де актив кюйде ортакъчылыкъ этген. Партияны ЦК-сыны къарары булан партияны район комитетлеринде тиштайпаланы арасында иш гёреген къурумлар яратылгъан. Олар жамият-политика ва хозяйство ишлерде уллу роль ойнагъан. Тиштайпалар ёлбашчы партия совет къуллукълагъа гёрсетилген. Къатын-къызланы лап активистлери, яхшылары ВЛКСМ-ни ва партияны сыдраларына къабул этилген. 1940-нчы йылдан 1947-нчи йылгъа ерли партиягъа членликге ва членликге кандидатлар этилип алынгъан 9690 адамны 3133-ю къатын-къызлар болгъан.

Б. АЛИЕВ,
тарих илмуланы кандидаты.

...Ол Дагъыстан телевидениеден йырлап да, суратлары газетлерде ерлешдирилип де гёргенбиз.

Садияны бизин районну халкъы музыка ва чебер школаны директору гьисапда таныйй. Мен буса ону сабий заманындан берли таныйман. Къардашлары ва къонакълары кёп Насирдин ва Сапият Давтеевлеге гелгенлер гёк гёзлю, сари ва бурма чачлы Садия дёрт-беш йыллыкъ чагъында аргъан, гитара согъуп йырлайгъанда: «Тфу машалла, тюйме гесек, тез тийишли сагъа», — деп, ону башын сыйпайгъаны да эсимде.

Шо чагъындагъы къызъяшны оюну къурчакълар булан бола. Садия буса, тахтамекде де олтуруп, аргъанын ява гитарасын согъуп йырлап: «Мен артисткаман, концерт гёрсетемен», — деп ойнай эди. Оьзюне беш йыл битгенде ол:

— Мен башгъа яшлар йимик охума, язма сюемен, — деп, ата-анасына ялбарып тилей эди.

Эркин гьавагъа къанат къагъагъан къушдай алгъа багъып талпынагъан Садия Бабаюртдагъы 2 номерли школаны битдирген сонг гиччи чагъындан берли тюшюне гелген музыка пагьмуларын толумлашдырмакъ ва оьзю гьасирет касбугъа ес болмакъ муратда Магьачкъаладагъы музыка училищеге охума тюшме токъташа. Училищеге буса музыка школаны битдиргенлени яда айрыча музыка пагьмусу булангъы уланланы ва къызланы тюгюл къабул этмей. Садия буса музыка школаны уьч классын тюгюл битдирмеген. Училищеге тюшегенде ол гитара булан Агинскийни, белгили «Полонезин» сокъгъанда, «Титаника пачаны оьлюмю» деген йырны буса гитара да согъуп йырлагъанда, экзамен къабул этеген комиссияны членлери, ону пагьмусуна рази къалып, бир гёнгюлден арив гёре ва училищеге къабул эте.

— Озокъда, гьар адам къасткъылып чалышса, оьзю гёз алгъа тутгъан муратларына етишмеге бола, — дей Садия.

1985-нчи йыл музыка училищени битдирип, Садия ата юрту Бабаюртдагъы музыка ва чебер школагъа дарс беривчю болуп геле. Ол шо школагъа ёлбашчылыкъ этегени де гьали экинчи йыл. Билимин артдырмакъ муратда яш специалист культура институтда заочно охуй.

Ол 1988-нчи йыл Магьачкъалада оьтгерилген «Биз пагьмуланы излейбиз» деген ва бу йыл 25-нчи январда республиканы районларыны оьтгерилген «Музыкалы майдан» деген конкурсларда алдынлыкъны алгъаны саялы ДАССР-ни Культура министерлигини диплому булан савгъатлангъан. Озокъда, шо яш специалистни биринчи абатлары. Биз, Садия Насирдиновнаны 8 Март булан къутлай туруп, гележекде ондан янгы оьрлюклер умут этебиз.

И. ДИБИРОВА.

ИГИТ АНА

Ачыкъ юзлю, орта бойлу тиштайпа, эртенлер сабур абат ала туруп, Чонтавулну (Къызылюрт район) консерво заводуну къапуларындан гире. Ол он яшны анасы Марьям Исахановна Нуцалова. Марьям яшавну къарасын да, агъын да гёрген. аччысын да, татлисин де сезген...

1937-нчи йылны яйыны гечелерини бирисинде Марьямны атасы, ерли колхозну председатели Исахан Испайхановну халкъны душманы деп туснакъ этелер. Энни уланлары Явтемирни, Явмуратны, къызлары Сапиятны, Аминатны ва лап гиччиси Марьямны тарбиялавну, оьсдюрювню намусу анасы Ирагьматны уьстюне тюше. Атасы халкъны душманы деп тутулгъан яшланы да, ондан къалгъан къатынны да юртда не абуругъу болсун?! Уьстевюне, къалгъан аз-маз мал-матагьын, гьайванларын да чыгъарып алып, бош абзарда, дёрт тамда къалса... Буса да, амалы ёкъ ана ва авлетлер нечик тарчыкълагъа да, хорлавлагъа да чыдай.

Заман гете туруп, Ирагьматны авлетлери де иш гюч алагъан бола, Уллу Ватан давну йылларында олар къайратлы кюйде загьмат тёге. 1944-нчю йыл оьзге мычыгъыш агьлюлер йимик, буланы агьлюсю де сюргюн этиле. Ёлда, ерине етишгенде о халкъ нечик къыйынлыкълагъа тарыгъаны яхшы белгили.

Сюргюн этилген оьзге халкълар йимик, мычыгъышлар да 1956-нчы йыл болгъунча Орта Азияны республикаларында, Къазахстанда яшагъан. 1957 — 1960-нчы йылларда оьзге 363 мычыгъыш агьлю булан бирге Испайхановланы агьлюсю де Чонтавулгъа геле. Явтемир бухгалтер, Явмурат учитель болуп ишлей, Аминат, Сапият, Марьям буса совхозда загьмат тёге. Юртлулар оланы гьакъында яхшы янындан тюгюл сёйлемеген.

Марьям да, Алимпаша да Чонтавулгъа гелгенде уьйленген. Олар бир заманда да иш сайламагъан. Колхоз, совхоз авлакъларда къайратлы кюйде загьмат тёгюп, юртлуларыны арасында абур къазангъан. Марьямны алты уланы, дёрт къызы бар. Эгизлер Али де, Умар да бир полкда, гьатта бир взводда къуллукъ этген. Олар Волгоград областны Сокол шагьарында юрт хозяйство техникумну битдирген. Осман Киев, Висирпаша Куйбышев, Вахарсолтан Новосибирск шагьарда Совет Армияны сыдраларында оьзлени борчун кютген. Гиччи уланы Шамил къуллукъ этеген асгер бёлюкню командирлеринден бугюнлерде разилик кагъыз гелген.

Марьямны да, Алимпашаны да къызлары Райгьанат, Шапагьат, Нюрьян Ростов шагьардагъы сатыв-алыв техникумну битдирип гелген. Бугюнлерде олар Хасавюрт шагьарны сатыв-алыв къурумларында ишлей.

Гиччи къызы Загьра Чонтавулдагъы орта школаны сегизинчи классында охуй.

Он яшны оьсдюргени ва тарбиялагъаны учун Марьямгъа СССР-ни Оьр Советини Президиумуну Указы булан «Игит ана» деген сыйлы ат берилген.

— Мен де, агьлюм Алимпаша да бек татывлу яшагъанбыз ва яшайбыз, — дей Марьям. — Алимпаша магъа кёмек этмеген эди буса, он яшны оьсдюрмеге болмас эдим.

М. АСКЕРОВ.
Суратда: Игит ана Марьям Исахановна НУЦАЛОВА.

Сююндюреген натижалар

Ленин районда XXII партсъездни атындагъы Ленин ордели колхоз кёп тармакълы хозяйство гьисаплана. Демек, мунда авлакъчылыкъ, бавчулукъ, овощчулукъ, гьайванчылыкъ генглешип тербей. Бары да тармакълар бир йимик хайырлылыкъгъа багъып оьсе. Колхозну коллективи социалист ярышда етишген загъмат уьстюнлюклери учун КПСС-ни ЦК-сыны, СССР-ни Министрлер Советини, ВЦСПС-ни ва ВЛКСМ-ни ЦК-сыны Гьюрметлев грамотасы булан савгъатлангъанлыкъ да шогъар шагьатлыкъ эте.

Артдагъы эки йылны ичинде хозяйствону бары да тармакъларында янгы, асувлу къайдаларда загъмат тёгювге 46 бригада ва звено гёчюп битген. Оланы къазанып турагъан гьасиллери де юрекни сююндюре.

Мисал учун, гьайванчылыкъ тармакъгъа тергев бакъдырайыкъ. Мунда гьайванланы санаву, олардан алынагъан продукталар йыл сайын яхшылаша. Шону булан янаша началыкъгъа эт, сют сатывну даражасы да арта.

Геттен йыл колхоз началыкъгъа план булан белгиленген 1500 тонналы орнуна 1720 тонна сют, 2500 тонналы ерине 2908 тонна эт сатмагъа болду. Алдагъы йыл булан тенглешдиргенде началыкъгъа 220 тонна сют, 408 тонна эт артыкъ сатылгъан.

Умуми уьстюнлюклер айры-айры адамланы оьз къошумларындан топланагъанны айрыча эсгермеге тюше. Демек коллективни алдында токътагъан аслам борчланы кютювге ижарачы Магьаммат Магьамматов лайыкълы кюйде къол ялгъады.

Ол оьзюню агълюсю булан бирге хозяйствону савун фермасын ижарагъа алгъанлы арадан уьч йылгъа ювукъ оьтюп тура. Бу ферма геттен йыл план булан токъташдырылгъан кюйде началыкъгъа 370 тонна сют сатмагъа герек эди. Гьакъыкъатда буса 471 тоннаны сатмагъа бажарды.

[illegible] айтгъанда, Ма[illegible] къызы [illegible] къуларгъы [illegible] 24 сыйырны [illegible] орта гьисапда 3500 — 3750 килограм сют сатмагъа болду. Олар началыкъгъа тапшурулагъан сютню сан якъдан да хасиятгъа тийишли, гьар заман шону яхшылашдырмагъа чалыша.

[illegible] Дайитбеков бавчылыкъ [illegible] фермасы гьасиллери [illegible]

Тынч да дюр, асувлу да

Къыш айларда, авлакъ ишлерден эркин вакътиде адамланы гележек тюшюмню гьакъында тындырыкълы ойлашмагъа, мекенли чаралар гёрмеге заманы кёп бола. Шо заманын асувлу кюйде пайдаландыргъанлар язбашгъы авлакъ ишлеге тарыкълы бары да алатланы, материалланы онгармагъа бажара. Гьали хыйлылар ерли кюйлевючлер, овощланы, емишлени урлукъларын чачажакъ ерлерин гьазирлеп тура.

Бир-бир овощланы, яшылчаланы чачывгъа гьазирлейгенде оланы къалды-къулдуларын зараллы жанлагъа къаршы иш гёрювде уьстюнлю кюйде пайдаландырмагъа болагъанны унутмагъа тюшмей. Мисал учун, увакъ согъанны орнатмагъа токъташгъанлар башлап ону тазалай, къызарып бишген къабукъларын айыра. Шоланы айрыча жыйып сакъласа, оьсюмлюклер оьсмеге урунгъанда сувун зараллы жанлагъа къаршы сепмеге ярай.

Шо муратда дагъы да не затланы къолламагъа бажарыла? Биз бу соравну Дагъыстан юрт хозяйство институтну оьсюмлюклени сакълайгъан агрохимия кафедрасыны доценти Шапи Магьамматовгъа да берип къарадыкъ. Ол шулай таклиф этди:

— Тюшюм учунгъу гьаракатда бары да онгайлы имканлыкъланы пайдаландырмагъа тюше. Шону учун уллу къыйын тёгювлер тарыкълы тюгюл. Ташдырып айтгъанда, согъандан мол тюшюм алмагъа умутлулар шону бажарылгъан чакъы эрте топуракъгъа гёммеге айлана. Муна гьали шолай вакъти етишип тура.

Согъанны къабугъу булан бир-бир оьсюмлюклени заралландырагъан увакъ жанлагъа къаршы иш гёрмеге бола. Емиш терекленн, уьлкюлени япыракъларын бюрюшдюреген, сувун сорагъан жанланы тайдырывда, оланы алдын алывда согъан къабукъ йибитилген сув генг кюйде пайдаландырыла.

Шону учун алданокъ жыйылгъан къуру согъан къабукъланы 200 — 250 грам чакъысын ала, таза чёлекге сала, уьстюне толтуруп исси сув тёге, 4 — 5 сутка йибимеге къоя. Сонг марлиден таба сюзюп, сувун айыра. Аслу гьалда согъан къабукъланы суву сиялагъа яхшы таъсир эте. Шо муратда, арада беш гюн къоюп, уьч керен сама да сепмеге герек.

— Не вакътиде сепсе яхшы?

— Оьсюмлюклер чечек ачып битгинче де, чечегин тёкгенден сонг да сепмеге тюше.

— Не булан сепме герек?

— Гьали уьлкени гьар тюрлю ерлеринде дарман себеген ясандырывланы кёп чыгъара. Эгер имканлыкъ болса, шоланы къайсын къолласа да ярай. Болмаса, гиччирек йымышакъ сибиртки булан сепме де бажарыла. Тек нечик сепсе де, оьсюмлюклени боюна тегиш тиеген кюйню этмеге герек.

— Зараллы жанлагъа къаршы дагъы нени къолламагъа бола?

— Хыйлы затланы къоллама бола. Аянлашдырып айтгъанда, бир оьсюмлюкню суву, ийиси бир оьсюмлюкню заралландырагъан жанланы къувалай яда алдын ала. Мисал учун, тамакюге тергев берейик. 400 грам чакъы увакъ тамакюню бир челек сувда 2 гюн йибитип, сюзюп, уьстюне дагъы да шончакъы сув да къошуп, гьар он литрине 40 грам чакъы йибитилген сапун да булгъап, арада 5 — 6 гюн къоюп, 2 — 3 керен сепсе, оьсюмлюклени сиялысын, япыракъларын бюрюшдюреген жанларын ва оьзгелерин тайдыра.

— Самурсакъны несин пайдаландырма ярай?

— Оьзюн. Ярым килограм самурсакъны тазалап, тююп, 5 литр сув къошуп йибитип, сыгъып, дагъы да шончакъы сув къошуп, дагъы да сыгъып, чыкъгъан затны, сув къошуп, 10 литрге етишдирип, шондан гьар он литр сувгъа 300 грам чакъыны булгъап, оьсюмлюклеге 2 — 3 керен себе.

Аслу гьалда овощлагъа, яшылчалагъа гьар тюрлю оьсюмлюклер тонгдургъан сувланы оьсювню девюрюнде 4 — 5 керен сепмек пайдалы. Шо да зараллы жанланы барына-ёгъуна гёре оьтгерилмеге тарыкъ. Эгер къоркъунчлу зат ёкъ буса, сепмей къойма да ярай.

— Къызыл бурч — бек ачы зат. Ону зараллы жанлагъа къаршы пайдасы ёкъму?

— Озокъда, бар. Ярым килограм чакъы тююлген бурчну алып, бир савутгъа салып, уьстюне чыгъагъан кюйде сув тёгюп 2 сутка йибиме къоюп, 10 литр сув къошуп, 1 сагъат чакъы къайнатып, гиши тиймейген ерде сувумагъа къоя. Сепгинче алдын шону гьар ярым литрисине 10 литр сув, 40 грам чакъы сапун къоша. Оьсюмлюклер япыракъланмагъа башлагъанда шо къошулчанны гючюн дагъы да аз этмеге тюше. Дагъы ёгъесе зараллардырып къоймагъа бола.

— Ийисли оьсюмлюклени нечик къоллай?

— Кёбюсю гьалда оланы оьзге оьсюмлюклени, овощланы арасына чача. Емиш терекленн тюплерине къумукъ оччамны чачса, ону ийиси зараллы жанланы къачыра. Бир-биревлер шолай ийисли отланы емиш терекленн бутакъларына байлап да къоя. Шо да яман пайда бермей. Бу ерде бирдагъы бир затгъа тергев бермеге тюше. Шолай яшылчаланы бажарывлу кюйде къолласа, экисинден де тюшюм алмагъа бола, зараллы жанланы къувалай, химия дарманлагъа харлылыкъдан да къутула. Тюзю, минг япыракъны да (маймадуран) шолай пайдаландырмагъа ярай.

— Ювушанны?

— Ону да хыйлы затлагъа пайдасы бар. Шоланы ичинде зараллы жанлагъа къаршы гючю де ёкъ тюгюл. 7 юз грам чакъы къуру, тувралгъан ювушанны, челекге салып, уьстюне 10 литр сувукъ сув тёгюп, 24 сагъатны узагъында йибимеге къоя. Сонг шону 30 минут къайната. Гьар пайына бир пай сув да къошуп, сюзюп, оьсюмлюклеге себе. Шону япыракъланы шайигъан, алманы тешеген хуртлагъа къаршы да уьстюнлюк булан къоллайлар. Тюзю, арада бир жума къоюп, ону бир нече керен сепмеге тарыкъ.

Б. СОЛТАН.

«Бизин де къазапландырды» деген макъалагъа гёре

СЁЗДЕН ТИЙГЕН ЯРА

«Хынжал салгъан яра сав болур, сёзден тийген яра сав болмас» деп, бизин ата-бабаларадан айтыла гелеген терен маъналы айтыв бар. 16-нчы январда «Правда» газетде чыкъгъан К. Задуллаевни макъаласы — геч гелгенни къондура, ач гелгенни тойдура гелеген къумукъ халкъгъа салгъан даим оьрчюгюп турагъан, сав болмайгъан, уьстевюне юз йыллар бою дослукъда, къардашлыкъда яшап тургъан къумукъланы да, аварланы да бир-бирине оьрчюкдюреген яра.

Дагъыстанда 30-дан да артыкъ миллет яшай. Давну инг къыйынлы йылларында ач-ялангъач къалса да, олар дослугъун тас этмедилер. Фронтдагъылар, бир сувлукъдан сув да ичип, бир къазандан аш да ашап, бир гесек экмекни барысына да пайлап дегенлей, душманлагъа къаршы ябушду. Тылдагъылар да бир гёнгюлден: «Бары да зат — фронтгъа!» — деп биригип, ортакъ загъмат тёгюп ишледилер.

Давдан сонг да бизин аталарыбыз, агъаларыбыз дагъыстанлы оьзге миллетлер булан бек татывлу яшагъан, бир-биревге хыянатчылыкъ да ёкъ эди. Аварланы да, къумукъланы да дослугъу сыкълашгъан йимик, оланы къаны да къатышгъан.

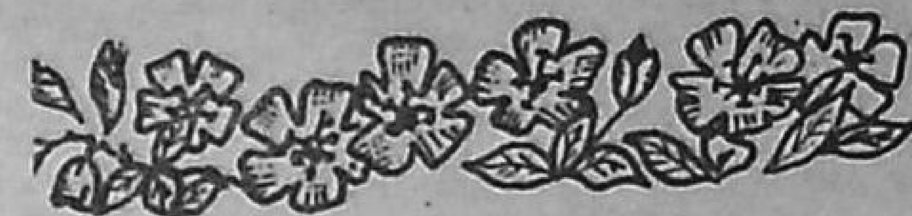
Тюзюн айтса, къумукълар, оьзге миллетлерден эсе, аварлагъа артыкъ рагьму этген. Оьз гёзлерим булан гёрюп турагъан ва билеген бир нече мисалланы гелтирейим. Къумукъ тюзню инг де уллу ва дагъныли топуракъларындагъы Хасавюрт, Бабаюрт районланы кёп яны олагъа берилген.

Шамхалянгыюртну, Мисекей отарны, Солтанянгыюртну, Стальскийни, Гёктёбени ва къумукъ тюздеги оьзге юртланы да инг бай ва дагъныли топуракъларын гёчюп гелгенлер елеген. Шо ерлерден оланы бирев де къувалмагъай. «Обур алдын буварыр» деген кюйде, К. Задуллаев, ерли ва гёчюп гелген халкъланы арасындагъы тенгсизликге ахыр салыныкъ къалма тура деп къоркъуп, алданокъ «Правда» газетден таба буварыр сама да этмеймиш экен? О чу, гемесине де минип, гемечи булан ябушув бола.

Топуракъланы гьакъында чы нечик де, гьатта артдагъы йылларда бизин Чонтавулгъа гелип яшап турагъан ва инг яхшы къуллукъланы елеп токътагъан оьзге миллетлени гьакъында да бир сёз айтмай. Масала, парткомну секретары, совхозну кадрлар бёлюгюню начальниги, баш агроному, гьайванчылыкъ комплексини заведующийи, шоланы директору, участка амбулаторияны баш врачы, заведующийи, заводну директору, юзюмчюлюк, бавчулукъ бригадаланы бригадирлери, 15-ден де артыкъ учитель — аварлар. Биз оланы янгыз атларын танысакъ тюгюл, яда буса К. Задуллаев йимиклеге жавап язагъанда ахтарып билсек тюгюл, гьатта къайсы миллетден экенин де билмейбиз.

Мен К. Задуллаев де, ону кисдирип къарап турагъанлар да булан бирге «Правда» газетни редакциясыны шолай питнечи макъаланы тергевсюз чыгъарып, эки уллу халкъны арасына хозгъавул салгъан къуллукъчуларын да айыплы гёремен.

М. АСКЕРОВ,
загъмат ветераны.
Чонтавул юрт.

Инче саниятны сырларына уьйрете

Тюрлю боявланы дюньясында

Яш сёйлемеге уьйренип, билгенин айтма болагъан заманындан тутуп да, айланасындагъы оьзюню тергевюн тартагъан жан-жаныварланы, гьайванланы, оьзю ойнайгъан оюнчакъланы суратларын этмеге, юз тюрлю тюслери булангъы яшавну тамашалыкъларын кагъызгъа гьызмагъа гьасирет боладыр деп эсиме геле. Яшланы бир тайпасы буса гиччиден юрегинде тувулунгъан уллу гьасиретликни, уллу сюювчлюкню гьакъында тюрлю боявлар булан башгъалагъа хабарламакъ учун биринчилей къ[illegible]уна карандашны ала. Муна шулайлыкъда, гиччи яшда сурат этив инче саниятына сююв тувулуна.

Биз художественный школагъа яшланы къабул эте-

йылыкъны гёрмеге, ону ич яшавуна ёлланы излемеге кёмек эте. Бизде охуйгъан яшлар янгыз сурат этмеге уьйренип къалмай, оьзюн къуршагъан адамланы англамагъа да, оланы яхшы янларын, хасиятларын излеп тапмагъа да, эртенлер тангланы къатывундан, гюнню уфукъдан таба чыгъып гелегенинден, чечекли язбашлардан, яллавлу яз айлардан, мол тюшюмлю гюзлерден, акъ «сакъаллы» къышлардан сююнмеге де уьйрене. Гертилей де, бизде охуйгъан яшлар айланасында болуп турагъан затлагъа, агьвалатлагъа художникни гёзюнден багъа бермеге талпына.

Бугюн художественный школада 108 яш охуй. Гьар йыл 20-гъа ювукъ яшны охутуп чыгъарабыз. Озокъда, бары-

ратланы выставкаларын оьтгерелер. Шолай выставкаланы шагьарны школаларында этмеге къаст этебиз. Школадагъы яшлар оьзлени ёлдашларыны ишлерине оьзлер багъа берелер. Янгы-янгы яшланы бизин школагъа къабул этегенге де кёмек эте.

Бизин яшларыбыз Москва шагьарда чыгъагъан «Юный художник» деген журнал булан да тыгъыс байлавлукълар юрюте. Кёплери шо журналда оьтгерилеген конкурсларда ортакъчылыкъ этген. Журналны дипломлары булан савгъатлангъанлары да бар.

Володя Половнойну «Мени уьлкем 2000-нчи йылгъа ерли» деген темагъа гёре этген суратларындан «Планета трёх лун» деген сураты «Советская женщина» деген журналны диплому ва савгъаты булан белгиленди. С. Сатыйгьажиев

Шамхалов йимик дарс беривчюлер охувчуланы да, оланы ата-аналарыны да разилигин къазангъан.

Озокъда, бизин школада чечилмеге герек масъалалар да ёкъ тюгюл. Шоланы инг де агьамиятлысы — школабыз бир тар бинаны ичинде ерлешгенлиги. Дарслар этмек учун эки классыбыз тюгюл ёкъ.

Хасавюрт шагьар исполкому янгы школа къурмакъ учун ер гёрсетген эди. Тек не хайыр, школаны къурулуш ишин юрютеген Хасавюртдагъы ярашдырыв-къурулуш участка нечакъы бола буса да чабан айлана. Къурулушгъа гёрсетилген 38 минг

Украина ССР. Анасы ва уланы. Харьков областны Завгороднее деген юртунда яшайгъан Екатерина Давыдовна Ханина ва Миланда яшайгъан уланы Марио Сынискалски, къыркъ уьч йылдан сонг ёлукъгъан. Анасыны къысматы тынч болмагъан. Давну йылларында, башгъа совет адамлар йимик, ону да Ватанындан гючден алып геттен. Фашист рейхни заводларында ишлеген. Шонда да ол Марконну да тапгъан.

Суратда: Е. Д. Ханина (онгдан экинчиси) уланы булан ата юртунда.

В. Русиновский чыгъаргъан сурат. **(ТАСС).**

масын ижарагъа алгъанлы арадан уьч йылгъа ювукъ оьтюп тура. Бу ферма геттен йыл план булан токъташдырылгъан кюйде пачалыкъгъа 370 тонна сют сатмагъа герек эди. Гьакъыкъатда буса 471 тонnaны сатмагъа бажарды.

Ачыкъ этип айтгъанда, Магьамматны къатыны Сакинат, къызы Аlinият оьзлер къуллугъун кютеген 24 сыйырны гьарисинден орта гьисапда 3500 — 3750 килограм сют савмагъа болду. Олар пачалыкъгъа тапшурулагъан сютню сан янындан да хантав тюгюл, гьар даим шону яхшылашдырмагъа чалыша.

Али Дайитбеков башчылыкъ этеген ферманы гьасиллери де тергевню тарта. Савунчулардан Рубат Мужайитова, Жавгьанат Мугьутдинова ёлдашлар оьзлер савгъан сыйырлардан айрокъда кёп сют ала.

Гьали гьайванчыланы дап да жаваплы вакъти. Олар жамият гьайванланы къышны ахырынчы гюнлеринден аман чыгъармагъа, алынагъан продукталаны кемитмей юрютме герек. Шо янындан янашгъанда да эсгерилген ёлдашлар оьзлеге сёз тийдирмежек. Бу йылны оьтген заманыны ичинде къолда этип турагъан гьасиллери дагъы да гёрмекли.

С. МУТАЕВ.

гъан жан-жаныварланы, гьайванланы, оьзю ойнайгъан оюнчакъланы суратларын этмеге, юз тюрлю тюслери булангъы яшавну тамашалыкъларын кагъызгъа гьызмагъа гьасирет боладыр деп эсиме геле. Яшланы бир тайпасы буса гиччиден юрегинде тувулунгъан уллу гьасиретликни, уллу сюючлюкню гьакъында тюрлю боявлар булан башгъалагъа хабарламакъ учун биринчилей къ..уна карандашны ала. Муна шулайлыкъда, гиччи яшда сурат этив инче саниятына сююв тувулуна.

Биз художественный школагъа яшланы къабул этегенде оланы чагъына къарамайбыз. Аслу зат — яшны пагьмусу. Умуми орта школаны 5-нчи классында охуйгъан яш булан бирге биринчи классдагъы яш да олтурмагъа бола. Бизин художественный школагъа яш нечакъы гиччилей гелген сайын, шончакъы яхшы да дюр. Неге тюгюл де, яш айтгъан затны, гёрсетгенни гиччи заманында яхшы ала. Шону учун да биз яшланы школагъа къабул этегенде гиччилей алмакъны яныбыз.

Сурат этив инче саниятлы болажакъ художниклеге айлана янына тергевлю къарамагъа, табиатны гёзеллигин сезмеге, адамлардагъы исба-

уьйренип къалмай, оьзюн къуршагъан адамланы англамагъа да, оланы яхшы янларын, хасиятларын излеп тапмагъа да, эртенлер тангланы къатывундан, гюнню уфукъдан таба чыгъып гелегенинден, чечекли язбашлардан, яллавлу яз айлардан, мол тюшюмлю гюзлерден, акъ «сакъаллы» къышлардан сююнмеге де уьйрене. Гертилей де, бизде охуйгъан яшлар айланасында болуп турагъан затлагъа, агьвалатлагъа художникни гёзюнден багъа бермеге талпына.

Бугюн художественный школада 108 яш охуй. Гьар йыл 20-гъа ювукъ яшны охутуп чыгъарабыз. Озокъда, барысы да художественный охув ожакълагъа тюшмесе де, кёплери шо янны танглайлар. Тек оланы инче саниятгъа бакъгъан якъдагъы сюювю бютюн оьмюрюню ичинде яшайдыр деп эсиме геле.

1975-нчи йылда ачылгъан яшланы художественный школасы юзлер булангъы гиччипавлагъа гёзелликни сезмеге уьйретген. Инче саниятны сурат этив тармагъына гёзелликни сигьрулу дюньясы деп айтсакъ, ялгъан болмас. Школада ишлейген алты да дарс беривчю сурат этив инче саниятдан таба гьар яшда инсанлыкъны, рагьмулукъну, тазалыкъны тарбиялай.

Бизин яшларыбыз гьар йыл йимик оьзлер этген су-

ларыны ишлерине оьзлер багъа берелер. Янгы-янгы яшланы бизин школагъа къабул этегенге де кёмек эте.

Бизин яшларыбыз Москвада чыгъагъан «Юный художник» деген журнал булан да тыгъыс байлавлукълар юрюте. Кёплери шо журналда оьтгерилеген конкурсларда ортакъчылыкъ этген. Журналны дипломлары булан савгъатлангъанлары да бар.

Володя Половнойну «Мени уьлкем 2000-нчи йылгъа ерли» деген темагъа гёре этген суратларындан «Планета трёх лун» деген сураты «Советская женщина» деген журналны диплому ва савгъаты булан белгиленди. С. Сатийгьажиев, В. Абдулханов, З. Белозерова, О. Гущина, А. Ибрагьимова, Р. Гьайдарбеков йимик охувчулар школада яхшы охуйгъанындан къайры да, тюрлю-тюрлю выставкаларда да актив кюйде ортакъчылыкъ этелер. Бизин школаны битдирген Солтан Юшаев Ленинграддагъы художественный академияны дёртюнчю курсунда охуп тура. Иниси Замир де Москвадагъы художественный институтгъа тюшген.

Яшлагъа терен билимлер беривде Нюрюв Токъаев, Уллубий Биймурзаев, Магьаммат

Озокъда, бизин школада чечилмеге герек масъалалар да ёкъ тюгюл. Шоланы инг де агьамиятлысы — школабыз бир тар бинаны ичинде ерлешгенлиги. Дарслар этмек учун эки классыбыз тюгюл ёкъ.

Хасавюрт шагьар исполкому янгы школа къурмакъ учун ер гёрсетген эди. Тек не хайыр, школаны къурулуш ишин юрютеген Хасавюртдагъы ярашдырыв-къурулуш участка нечакъы бола буса да чабан айлана. Къурулушгъа гёрсетилген 38 минг манатны 5 мингги тюгюл пайдаландырылмагъан. Эгер де шулай гетсе, бизге янгы школа къачан къурулажагъы да белгисиз. Шо гьакъда Хасавюрт шагьар исполкомну жаваплы къуллукъчулары булан ёлугъуп да лакъыр этгенмен. Гьалиге ишни чалтлашдырмакъ учун этилеген зат ёкъ.

Озокъда, яшлар да, биз де сююнюп турагъан иш тергевсюз къалар деп ойлашмагъа болмайбыз.

А. АБАКАРОВ,
Хасавюртдагъы яшланы художественный школасыны директору.

заводларында ишлеген. Шон да ол Мариону да тапгъан.

Суратда: Е. Д. Ханина (онгдан экинчиси) уланы булан ата юртунда.

В. Русиновский чыгъаргъан сурат. (ТАСС).

ну, Стальскийни, Гёктёбени

загьмат ветераны.

Оьз мухбирибиз Д. Жаватханов: Хасавюрт районну Боташюртундан хабарлар

Янгы уьйлер къурула

Артдагъы эки—уьч йылны ичинде Боташюртда болмагъан адам, ону шоссагьат таныя битмес. Айтагъанлыкъ, юрт чалт оьсе. Эсгерилген вакътини ичинде мунда янгы 4 орам къурулгъан.

Ерли «Боташюрт» совхозда 300-ге ювукъ адам загьмат тёге. Хозяйствону ёлбашчылары яшоьрюмлер юртда къалып ишлесин учун мекенли гьай этме башлагъан. Тюзю, гьали де кютюлме тюшеген ишлер кёп. Тек сюйгенлеге уьйлер къурмакъ учун ерлер берилеген болгъаны разиликни тувдура. 80-ден де артыкъ адам юртну янгы планларында оьзлеге уьйлер тизген.

Янгы уьйлеге чыкъгъанланы арасында ижарачы Сулейман Салаватовну, Асолтан Бий Солтановну ва оьзгелерин эсгерме тюше.

Буса да къурулуш материаллар етишмейгенлиги ишлени артгъа тарта. Совхозну ёлбашчыларына да артгъа салмайлы кютме тюшеген ишлени арасында клубну, школаны биналарын къурув бола.

«Алло, Боташ...»

Боташюрт район центрден ювукъда ерлешген юртланы сыдрасына гире буса да, арада шайлы ёл бар. Алгъасавлу, чалтлыкъда чечме тюшеген къуллукълар яшавда аз болamы? Мисал учун, больницагъа, милициягъа сёйлеме тарыкъ болуп къала. Яда арекде яшайгъан дос-къардашны аманлыгъын билме тюше. Шо заман, озокъда, телефон яхшы кёмек эте. Артдагъы заман болгъанча Хасавюрт булан юртну байлайгъан бир телефон бар буса да, ол ишлемей, бузулуп къалагъан гезиклер аз къаршылашмай эди. Шону гёз алгъа тутуп, юртда автомат телефон станция ишлетилген. Ону 120 номери бар. Телефонлар салынагъанда инг башлап давну ва загьматны ветеранларына, загьматны алдынлыларына салынгъан.

Юрт оьсген сайын янгы АТС-де масъаланы толу кюйде чечме болмайгъаны белгили. Ону учун совхоз оьзюню маяларына юртда дагъы да 100 номери булангъы автомат станция ачма токъташгъан.

Алдынлылагъа тапшурула

Юрт хозяйство ишлени оьлчевлери артгъан сайын, оланы оьз болжалларында кютювде техника уллу роль ойнайгъаны белгили. Гьали «Боташюрт» совхозда 50-ге ювукъ трактор ва автомашин бар. Хозяйствону механизаторлары бугюнлерде техниканы язбашгъы авлакъ ишлеге гьазирлеп, онгарып бите тура.

Масала, дарман себеген ва тиркев агрегатланы да март айны 15-не онгарып, гьазирликни сыдрасына салма гёз алгъа тутулгъан.

Совхоз эсги болгъан юрт хозяйство машинлени тапшуруп, янгыларын ала. Артдагъы вакътиде хозяйствогъа янгы техника гелип тура. Оланы пайлав аянлыкъны шартларында оьтгериле. Кёп иш кютме болагъан техника алдынлы ва бай сынаву булангъы механизаторлагъа тапшурула. Шолай Яраш Вазиров, Анвар Таймазов, Мурза Акъаев янгы тракторлагъа ва машинлеге минген.

Ясли неге ишлемей?

Боташюртлулар оьтген йыл пачалыкъгъа 5000 тоннадан да къолай овощлар тапшургъан. Шо къадардагъы продукцияны болдурувда савлай коллектив уллу гьаракатчылыкъ гёрсетип загьмат тёкген. Овощлар оьсдюрювде буса къатын-гишилер айрокъда кёп ортакъчылыкъ этегени белгили. Шону хозяйствода билмей тюгюл. Демек, мунда сезонлукъ яшлар баву ишлей. Совхоз гиччипавланы сакъламакъ учун чыгъагъан харжны толу кюйде оьзю тёлей. Шо яхшы. Амма къышда ва язбашда жамият производствода ортакъчылыкъ этегенлер яшларын яслиге берип болмайгъанлыкъ арив тюгюл.

Совхозну яшлар бавуну бинасы канторлагъа тийип тура деп айтма ярай. Тек онда къыш айларда бинаны исси этмек учун ишлер толу кюйде гьазирленип битмеген. Хозяйствону ёлбашчыларына, жамият къурумларына юртда йыл боюнда яшлар баву ишлейген кюйню мекенли гьайын этме тарыкъ.

АЛГЪЫШ ЭТИП ТУРАЖАКЪМАН

Мен бу йылны январь айыны 24-нде, бек авруп, умутсуз болуп къалгъан эдим. Шолай бузукъ гьалымны гёргенде, агьлюм, уланым доктор чакъыртмагъа сюйюп, сёйлейгени къулагъыма чалына эди. Мен олагъа:

— Мени ишим битди. Докторланы авара этеген ерден оьтгенмен, — цей эдим. Мен айтагъангъа къарамай, уланым гетди. Ол тезликде хоншудагъы къазикъумукълу Маркс Алиловну да алып къайтды. Хоншум машинин де онгарып, мени больницагъа алып бармагъа гелген болгъан. Ол да, уланым да, агьлюм де булан бирче мени больницагъа бармагъа рази этдирмек учун бек къасткъылды. Барысы да кёп тилеген сонг нечик де мен рази болдум. ДАССР-ни МВД-сини медицина бёлюгюне алып бардылар. (Алда авругъанда да мен шонда ятгъан эдим). Шо гече онда дежурналыкъ этеген врач Гьажиали Агьмадибиров деген улан мени илиякълы кюйде къаршылады.

Мени шолай бузукъ гьалымны билген адамларым да гетмей къырда тургъанлар. Олагъа уьчюнчю гюн мен умутлу болгъанны айтгъанлар.

Врач Гьажиали Агьмадибиров тезликде магъа не кёмек этмеге герекни гьайында тургъан. Ол алгъасап системаны салгъан. Мени гьалымны билмеге, къыйын этеген санымны токъташдырмакъ муратда анализ этдирме башлагъан. Тийишли къуллукъ кютюлген сонг, бетиме ренк гелген, къаркъарам исинмеге башлагъан. Къысгъача айтгъанда, дежурный врач Гьажиали Агьмадибиров, ону булан ишлеген медицина сестра Айшат да булан, танг къатгъынча, кирпик къакъмай мени савлугъумну гьайында тургъанлар. Гьатта мени элтип ятдыргъан паладагъы, тюрлю-тюрлю миллетлени вакиллери, ят къатын-къызлар да, мен ким экенимни билмей буса да, магъа жаны авруп, барысы да айланама жыйылып, оьзлени къолундан гелеген кёмегин этмеге алгъасагъанлар.

Мени шолай къыйынлы гьалымда къарны-гёнгю булан къуллукъ этген, башлап дежурный врач Гьажиали Агьмадибировгъа, палатада ятагъанда къарагъан врач Камил Къазимагьамматовгъа, олар булан бирче ишлеген медицина сестра Айшатгъа ва бары да магъа къарагъан, къуллукъ этген оьзге медицина къуллукъчулагъа анадаш газетимден таба оьзюмню аналыкъ разилигимни билдирмеге сюемен. Мен оьмюрюм бар чакъы олагъа барысына да алгъыш этип туражакъман.

Магъа, кёмек тарыкълы гюн, айланамны къуршап айлангъан чакъы адамлар бириси де миллет айырывну гьайында тюгюл эди. Хоншум да, палатада бирче ятгъан ёлдашларым да бек жаны авруп билдилер. Врачлар да бек белсенип адамлыгъын этгенлер. Шо адамлыкъ къылыгъы булан янашыву саялы мен аякъгъа турдум. Адам-адамгъа шолай къыйынлы гюн табула. Хоншу Эрмели, Азербайжан ва оьзге республикаларда болуп турагъан татывсузлукълар барлыгъына мен бек къыйналаман. Бизде шолай тухум аздырагъанлар ёкълугъуна, рагьмулу адамлар, адамлыгъын тас этмегенлер кёп экенине сюенемен.

Инсапханым ЖАКЪАИМОВА,
8 яшны анасы.

Сюювсюз къалгъан бусам, яшамас эдим ерде

Жамиинат Керимованы жанлы сатырлары, юреклеге ёл тапгъан шиъру китаплары булан охувчулар тезден таныш. Ону яратывчулукъ пагьмусу баргъан сайын ачыла баргъаны гёрюне. Жамиинат янгыз уллулар учун языв булан дазуланып къалмай, яшлар учун да яхшы чебер асарлар ярата. Къумукъ халкъны сююмлю шаир къызы энниден сонг да охувчулагъа сыйлы савгъат болар йимик шиъру китаплар язма хыяллы. Поэзияны кёп сюегенлер Жамиинат Керимованы узакъ къалмай чыгъажакъ «Огь, къатынлар, къатынлар» деген янгы китабын гьакъ юрекден ушатажагъына шеклик тувулмай. Бугюнлерде буса Жамиинат «Халбат» деген янгы поэмасын язып битдире тура. Сонг да, Дагъыстанны Язывчуларыны союзу ювукъ арада Жамиинатны яратывчулугъуна байлавлу адабият ахшамын оьтгермекни гёз алгъа тутгъан. Пагьмулу шаир къызыбызны сыйлы байрамы — 8 Март булан къайнар кюйде къутлама да къутлап, артдагъы вакътилерде язгъан янгы шиъруларын печать этебиз.

Гёгюрчюн

Балконума гелип къонду, гёгюрчюн,
Тереземе бек тергевлю тикленди,
Ачкъарыкъгъа гелгенмикен ем учун?
Ойларыма кёп соравлар юкленди.

Тогъуз къабат уьйде нече балкон бар,
Тек асил къуш бугюн мени сайлагъан.
Тереземден гёзлериме телмирип,
Къаравуна къаравумну байлагъан..

Бир заман да бир сюйгеним бар эди,
«Гёгюрчюнюм» деп гёшюмню ала эди,
Бугюн йимик гёзлериме гёмюлюп,
Къаршылардан къарай-къарай къала
эди.

Учду-гюйдю,
Бир-биревден айрылдыкъ,
Яшавлукъгъа башгъа бирев сайланып,
Воллагь бугюн, мени гёзюм гёз буса,
Шо яш гелген гёгюрчюнге айланып..

Арив къылыкъ

I

Элде экев эришсе,
Этек чалып чабагъан
Атабыз-мисгин болгъан
Маслагьатлыкъ салагъан.

Анамны атасы да —
Варышдырма багъыйлы
Нече-нече явланы
Дослашдыргъан дей хыйлы.

II

Аталардан къалгъан асил адатны
Амалларым алгъан буса асырап,
Бараканда билдиремен минг керен,
Аваданны арив къылыкълар ёрап..

Эрлер тюгюл, эллер эшиш давлаша,
Бу дюньяны намусу кёп кютмеге.
Атам йимик, эбин табып, гелишип
[illegible] къайда маслагьатлыкъ этмеге.

Ёллай

Ёллашлар мени Ёллай,
[illegible] Ёллай,
Ёлумда минг арив сёзлени ёрай,
[illegible] бар,
[illegible] къарайгъан,
[illegible] да, [illegible] да ёрайгъан.

[illegible] магъа
[illegible], [illegible] болмас,
[illegible] десем, — о ялгъан!
[illegible] мен гёрген эдим..
[illegible],
Бир [illegible] уялгъан.

Этерин этди...

Аривлюгюм-оьктемлигим тюрте согъа
Бирев айтды бир нече йыл алда магъа:
Аривлюгюнг гетер, битер,
Сен къаларсан!
Шо тарыкъсыз оьктемликден
Сонг таларсан!
Яшлыкъ гетип, къартлыкъ етип
къыйналарсан!
Гьали чи сен гьашыкълагъа гьай
бермейсен,
Юрегингде бир гиччинев пай бермейсен...

Гьайын этип оьзюм сюйген шо биревню,
Оьзгелеге сёйлей эдим кёп тиревлю..
Айтгъанлай да,
Аривлюк де гетди, битди,
Оьктемлик де о заман оьз борчун кютдю,
Сонг..
Гьёкюнчлер, гьёкюнчлер этерин этди...

Сурат кёпюр болайым

Эки амалым мени эки гёзюмдюр,
Экиси де мени эки билегим.
Гёлек ювукъ къапталдан деп айтыв бар,
Экиси де эки асил гёлегим..

Эки амалым — мени эки аягъым, —
Абатларым алгъа багъып алагъан.
Экиси де — мени эки къанатым,
Учма сюйсем, яннавурда болагъан.

Бойлу-сойлу, гёз ачгъанда гёргеним,
Эки амалым — эки тавум таявлу,
Шу дюньяда кимден де бек, кимден де
Экиси де эпсиз магъа аявлу.

Эки амалым — абурлу да, сабурлу
Къызардашча къыйынымгъыз алайым.
Ёлугъуузда авурлукълар ёлукъса,
Учуп чыкъма сурат кёпюр болайым.

* * *

Ачув уьстде
Къыйын ачыкъ юз тутма,
Ачувланы агъуларын ичгенмен,
Гечгенимни билдирмеге болмадым,
Сен геч менден,
Мен чи сенден гечгенмен.

Бузханадан чыкъгъан йимик буз сёзлер,
Шо эки сёз-эки гесек буз йимик,
Сюйгенние булай сёзлер айтылмакъ,
Ярасына ярып тёкген туз йимик.

Бавруг ярып авур сёзлер айтылды,
Гьёкюнмекден энни юрек къутура,
Шолай сёйлеп нечик болдум, билмеймен,
Нечик болдум,
Сюювюм де бар тура?!

Сен оьлме

Гюн батып бара тура..
Гюн магъа савбол эте.
Мен сенсиз къаларман деп
Юрегим къоркъуп гете.

Мен оьлейим.
Сен оьлме!
Сен оьлсенг менден алда, —
Сенсиз мен къалажакъман
Оьлгенден бетер гьалда.

Гюн бою сени гёрмей,
Гюн батып бара тура.
...Гёлентгинг гёрюнгендей,
Юрек бирден къутура.

Сюювню оьгейи ёкъ

Гьали болгъанча бизин
Сююв болса да тенгсиз,
Мен де сенсиз яшаймам,
Сен де яшайсан менсиз.

Гьатта бирев-биревню
Таныймайгъандай яшап,
Сюювюбюз сёндюрюп
Къалдыкъ ятлагъа ошап.

Мени еримни тутма
Гелген бирев сагъа да,
Сенсиз
Мен де — сюювсюз
Къалмагъанман ягъада.

Бирев бар гьали мени
Эпсиз гючлю сюеген,
Шатлыгъымдан къуванып,
Къайгъым болса гюеген.

Сюювню оьгейи ёкъ!
Сююв кёкден де оьрде.
Сюювсюз къалгъан бусам,
Яшамас эдим ерде.

«...Къумукъланы календарь адатлары»

Профессор Сакинат Гьажиеваны «Топуракъчылыкъ мердешли календарь ва къумукъланы календарь адатлары» деген китабы сабанчыны-топуракъчыны кёп юз йыллар боюндагъы производство сынаву, ону хозяйство ва культура мердешлерин гёрсетеген тенги ёкъ сыйлы материалланы жыйгъан. Топуракъчылыкъ календарь адамны практика чалышывундан минг йылланы боюнда табиатда болагъан гьалланы сынамагъа кёмек эте. Шо календарны кёмеги булан чакъны алышынывларын, заманны гьисабыны системасын, производство девюрню адатларын, хасиятларын уьйренмеге бола. Башгъа ягъындан алгъан заманда халкъланы айлана якъны гьакъындагъы англавларыны даражасын гёрсете. Къумукъланы этнографиясыны бу агьамиятлы масъалалары С. Гьажиеваны китабында оьр илму ва профессионал даражада ахтарылгъан.

С. Гьажиева, къумукъланы адатларыны календарын ва топуракъчылыкъ календарны ахтара туруп, къумукъ халкъны культура яшавуну оьзтёречелигин, башгъа халкъланыкине ошамайгъанлыгъын, янгыз оьзюне хас хасиятлары барлыгъын токъташдыргъан. Гьажиеваны илму-ахтарыв ишинде айтылагъан кюйде, къумукъ халкъ, савлай уьлкени оьлчевюнде алгъанда, санавгъа аз буса да, янгыз дагъыстан культурасына тюгюл, бютюн уьлке культурасына да уллу къошум этген.

Китап къумукъ мердешли календарына багъышлангъан ва топуракъчылыкъ календарны амалгъа геливюню, минг йылланы боюндагъы загьмат чалышывуну натижасында тувулунгъан производство мердешлерин ахтара.

Китап уьч бёлюкден тизилген. Биринчи бёлюк халкъ топуракъчылыкъ календары булан байлавлу. Топуракъчылыкъ календарны къайтара янгыртмакълыгъыны, ону анализ этмеклигини жамиятда янгыртып къурув юрюлюп турагъан заманда бек уллу илму маънасы бар. Ону практика агьамиятлыгъы да уллу. Неге тюгюл де, халкъны производство сынавун, хозяйство-культура мердешлерин ачыкъ эте. Айлана якъда болуп турагъан гьалланы тергевюню натижасында кёбюсю маълуматлар бугюнлерде оьзюню агьамиятлыгъын тас этмеген ва эгер де биз шоланы тюз кюйде пайдаландырмагъа болсакъ, практика янындан уллу пайда гелтирмеге бола.

Къумукъланы ай-гюн календарын суратлайгъан кюю де тергевню тарта. Китапны авторуну увакълап дегенлей, дагъыстанлыланы арасында янгыз къумукълагъа хас он эки йыллыкъ «къыржанланы» не де «гьайванланы» циклын жыйгъан ва янгыртгъан. Шо циклгъа байлавлу къумукъланы бырынгъы замандан къалгъан хабарлары жыйылгъан. Шо хабарлагъа гёре къумукъ халкъны кёп тезги заманлагъа гетеген тарихини тюрк халкълары булан тыгъыс байлавлукълары болгъанлыкъгъа шагьатлыкъ эте. Шулар барысы да алда да къумукъланы оьсген календарь системасы болгъанлыкъны гёрсетген мисаллар.

Китапны экинчи бёлюгю, табиатда болагъан алмашынывлагъа байлавлу болуп, янгурну чакъырагъан ва башгъа халкъ адатларын, халкъ йырларын ахтарывгъа ва суратлавгъа багъышлангъан. Автор заманны, авурлукъну, байлыкъланы, сувну, сонг да будайны, гьабижайны оьлчевлерини къайдаларыны да гьакъында яза. Мунда Дагъыстанны оьзге халкълары булан сатыв-алывда къоллангъан оьлчевлени гьакъында да айтыла. 20-нчы юз йылны башы болгъунча да къумукъ халкъ савдюгер ва сатыв-алыв ишлеринде алдагъы мердешли оьлчевлер булан пайдаланып тургъан. Шо оьлчевлер, янгыз Совет гьукуматы къурулуп, кёп замандан сонг бизин уьлкедеги умуми хас оьлчевлеге гёчген.

Автор оьзюню китабыны уьчюнчю бёлюгюнде халкъ топуракъчылыкъны календары булан тыгъыс кюйде байлангъан къумукъланы байрам адатларыны милли хасиятларын айрокъда ачыкъ этип гёрсете. Шо байрам адатлар къумукъланы социальный-экономика ва культура оьсюовю булан тыгъыс кюйде байлангъан, халкъны ругь культурасыны агьамиятлы яны болуп токътай. Къумукъ адатлар оьзюню хасиятына гёре туврадан-тувра топуракъчылыкъ, авлакъчылыкъ иш булан байлавлу.

С. Гьажиеваны бу китабы къумукъланы этнографиясын ахтарывгъа гёрмекли къошум этген. Шолай да, дюньягъа къаравларын, чинкдеси къумукъланы бырынгъы замандан берлиги загьмат ва производство чалышывун ачыкъ этип гёрсете. Китапда пайдаландырылгъан материаллар этнографиялагъа, археологлагъа, социологлагъа, лингвистлеге, фольклорну ахтарагъанлагъа пайдалы болажакъ. Озокъда, китап простой охувчуну да тергевюн тартмай къоймажакъ.

Гь. ГЬАЖИЕВ.

Спорт Спорт

ШАРТЛАГЪА ШАТ ТЮГЮЛЛЕР

Оьтген йыл ноябрде «Ленин ёлуну» бетлеринде «Тренерни негетлери» деген баш булан печатдан чыкъгъан макъалада, Янгыкъаягентдеги культура къаланы кюрчюсюнде иш гёреген спорт школаны яхшы ишлери булан бирге кемчиликлери де гёрсетилген эди. Арадан бир нече айлар оьтген сонг ону къуллукъчулары, спорт секциялагъа юрюйген охувчу яшлар, уллулар булан бирдагъы ёлу-

дир? — деп сорайбыз.

— Неден болсун? Къарагъыз тийип батарейлеге, нечик сувукъ.

Иситив система ишлемей. Гьар йыл шу гьалдабыз. Чанггъа, терге нас болагъанда сама чайынмагъа сув болмасмы! — деп Мугьутдин Къазылов ишни гьакъыкъатын англатды.

— Сувукъ. Сувлар да ёкъ. Райисполкомдан кёмек бол-

сонггъу бош сагъатларын оьзлер ушатагъан оюнлар — волейбол, мини-футбол, теннис булан машгъул болуп, заманны къужурлу йибере эди. Гьали олар спортзалгъа гелмеге къоркъагъанын яшырмай.

— Мен врачман, райбольницада ишлеймен, — дей Магьамматдагьир Керимов. — «Савлукъ» группаны ачылыву бизин агьлю учун къуванчлы агьвалат болса да, артда-

БОРЧГЪА АЛА

Япониияны кёбюсю полиция участкаларында борчгъа акъча алмагъа болагъан хас кассалар ишлеме башлагъан. Шо якъдан айрокъда Токиодагъы Сибуя районунда ерлешген полиция участкасы белгили болгъан. Янгыз гетген йыл мунда уьзюрю гьалгъа тюшген 3 минг адам гелген. Олагъа 753858 иен (1000 иен бизин 4,14 манатгъа тенг геле) берилген. Сёз мунда аслу гьалда метрогъа, автобусгъа, таксиге тарыкъ акъчалар алынгъанлыкъны гьакъында бара. Акъча алмакъ учун участкада аслу гьалда, ким экенин белгилейген шагьатнама талап этиле. Шолай гелген адамны шагьатнамасы болмай къалса да, огъар инаналар (тилеген адамгъа 1 минг иенден артыкъ берилмей). Озокъда, ялгъан айтгъан гезиклер де болмай къалмай. Тек олай гезиклер кёп аз бола.

ТИШ ДОКТОРГЪА БАРМАГЪА ЗАМАН БОЛГЪАН

ФРГ-ни Марбург шагьарыны медиклери токъташдырагъаны йимик, сутканы гьар вакътисн адамны авруйгъан санына тюрлю кюйде таъсир эте. Тишлерин сав этмек учун докторгъа ахшам 18 сагьат вакътиде барса яхшы. Шо заман адамны чыдамлыгъы арта.

БОБИК, КЪАЙДАСАН?

Францияда тамаша инструкция белгиленген. Шогъар гёре, ясакъ жыягъан инспектор, адамланы уьйлерине гиргенде гьапламагъа ихтияры бар. Гьисапгъа алынмагъан итлени кёбюсю гезиклерде шо кюйде тюгюл тапмагъа бажарылмай. Францияда сакълангъан итлер саялы налог тёлемеге борчлу.

ОНУНЧУ ЗЕНГДЕН ГЕЧ БОЛМАГЪАН КЮЙДЕ

Калифорния штатда тамаша закон къабул этилген. Бары да началыкъ къурумланы къуллукъчулары телефонларын онунчу керен этилген зенгден артгъа къоймай гётермеге борчлу. Шо законну бир сенатор таклиф этген, неге тюгюл кёбюсю контрларда телефон зенглеге тергев этилмейгенни токъташдырылгъан.

ШАРШАВ ЧАКЪЫ ГАЗЕТ

XIX асруну башында Англияда газет чыгъарагъанлардан уллу налоглар алына болгъан. Налогну къадары газетни сагьифаларыны санавундан гьасил экенге гёре газет чыгъарывчулар он- [illegible] учун

Барышдырма багъышлды
Нече-нече явланы
Досландырылгъан дей хыйлы.

II

Аталардан къалгъан асил адатны
Амалларым алгъан буса асырап,
Баракалла билдиремен минг керен,
Анадашны арив къылыкълар ёрап...

Эрлер тюгюл, эллер энни давлаша,
Бу дюньяны намусу кёп кютмеге.
Атам йимик, эбин табып, гелишип
Къартлар къайда маслагьатлыкъ этмеге.

Ёллай

Ёлдашлар мени Ёллай,
Йыракъгъа Ёллай,
Ёлума иги арив сёзлени ёрай,
Нече гёз бар,
Терси-онглу къарайгъан,
Яхшылыкъ да, яманлыкъ да ёрайгъан.

Къысмат магъа
Тюп-тюз десем, тюз болмас,
Бар халкъ мени сюе десем, — о ялгъан!
Гертини мен гёрген эдим...
Къайырмас,
Бир уланы гёзлеринде уялгъан.

Ёлдашлар мени Ёллай...
Йыракъгъа Ёллай,
Кюлемемен..
Кюлем толгъан алгъышдан!
Бу алгъышлар, бу ёравлар, умутлар...
Къоруй мени дюнья толгъан
къаргъышдан.

Оьбюшювлер, иржайывлар, ажайып,
Инг де асил адамлагъа ошайбыз,
Савболугъуз, къурдашларым, досларым,
Нечик юрюп билсек,—шолай яшайбыз.

Экиси де — мени эки къанатым,
Учма сюйсем, янавурда болагъан,

Бойлу-сойлу, гёз ачгъанда гёргеним,
Эки амалым — эки тавум таявлу,
Шу дюньяда кимден де бек, кимден де
Экиси де эпсиз магъа аявлу.

Эки амалым — абурлу да, сабурлу
Къызардашча къыйынлыгъыз алайым,
Ёлугъуз да авурлукълар ёлукъса,
Учуп чыкъма сурат кёпюр болайым.

* * *

Ачув уьстде
Къыйын ачыкъ юз тутма,
Ачувланы агъуларын ичгенмен,
Гечгенимни билдирмеге болмадым,
Сен геч менден,
Мен чи сенден гечгенмен,

Бузханадан чыкъгъан йимик буз сёзлер,
Шо эки сёз-эки гесек буз йимик,
Сюйгеннe булай сёзлер айтылмакъ,
Ярасына ярып тёкген туз йимик.

Баврунг ярып авур сёзлер айтылды,
Гьёкюнмекден энни юрек къутура,
Шолай сёйлеп нечик болдум, билмеймен,
Нечик болдум,
Сюювюм де бар тура?!

Бош хасият ёкъ чу менде..
Билесен,
Тек гечгенмен,
Гёрмесенг де гёзьяшны,
Мени герти сюювюмню артысы —
Оьктемлиги болма герек къызъяшны.

Шо оьктемлик
Мени оьтгюр сёйлетген,
Шо оьктемлик мени бугюн мунг этген,
Сен геч менден, гёзьяш чыкъса
гёзюмден,
Ёлгъа къарап сен гелмежек,
Сен геттен..

Гьали болгъанча бизин
Сююв болса да тенгсиз,
Мен де сенсиз яшайман,
Сен де яшайсан менсиз.

Гьатта бирев-биревню
Танымайгъандай яшап,
Сюювюбюз сёндюрюп
Къалдыкъ ятлагъа ошап.

Мени еримни тутма
Гелген бирев сагъа да,
Сенсиз
Мен де — сюювсюз
Къалмагъанман ягъада.

Бирев бар гьали мени
Эпсиз гючлю сюеген,
Шатлыгъымдан къуванып,
Къайгъым болса гюеген.

Сюювню оьгейи ёкъ!
Сююв кёкден де оьрде.
Сюювсюз къалгъан бусам,
Яшамас эдим ерде.

...чалышывуну натижасында ...халкъ йырларын ахтарывгъа ва суратлавгъа багъышлан- ...охувчуну да тергевюн тартмай къоймажакъ.

Гь. ГЬАЖИЕВ.

Спорт Спорт

ШАРТЛАГЪА ШАТ ТЮГЮЛЛЕР

Оьтген йыл ноябрде «Ленин ёлуну» бетлеринде «Тренерни негетлери» деген баш булан печатдан чыкъгъан макъалада, Янгыкъаягентдеги культура къаланы кюрчюсюнде иш гёреген спорт школаны яхшы ишлери булан бирге кемчиликлери де гёрсетилген эди. Арадан бир нече айлар оьтген сонг ону къуллукъчулары, спорт секциялагъа юрюйген охувчу яшлар, уллулар булан бирдагъы ёлугъувубуз болду.

Спорт школаны директору Мугьутдин Къазылов, тренер Абакар Шагьбанов спортну усталарына кандидатлар. Олар районда физкультураны ва спортну актив пропагандистлери йимик танывлу. Олар уьйретген яшлар янгыз районну тюгюл, савлай республиканы, уьлкени оьлчевлеринде оьтгерилген тюрлю ярышларда лайыкълы ерлеге ес болгъанлар. Гьали секциялагъа юрюйген тарбиялавчулары булан да насигьатчылар уллу умутларын байлагъан. Шону учун спорт майданчаларда аз къыйын, тер тёгюлмей. Шо да оьз ниъматларын берегени къувандыра. Амма къыш гелгенде, иш гёрмеге болмайгъанлыгъы, оланы ягъындан хыйлы разисизликлени тувдура.

— Къыйынлыгъыз недендир? — деп сорайбыз.

— Неден болсун? Къарагъыз тийип батарейлеге, нечик сувукъ.

Иситив система ишлемей. Гьар йыл шу гьалдабыз. Чанггъа, терге нас болагъанда сама чайынмагъа сув болмасмы! — деп Мугьутдин Къазылов ишни гьакъыкъатын англатды.

— Сувукъ. Сувлар да ёкъ. Райисполкомдан кёмек болмады, — деп узата директорну сёзюн тренер Абакар Шагьбанов. — Дагъысын айтмагъанда, яшлар учун чечинмеге, гийинмеге ерлер етишмей. Шогъар да къарамайлы, гелтирип мунда райкиносетни, ДОСААФ-ны кабинетлерин ерлешдирген. Нече керен арзгъа барсакъ да, райисполкомну председатели Р. Алиев, ону заместители Къ. Къурбанова сёз булан къайтаралар. Алышынывлар буса гёрюнмей.

Гертиден де, къышда спорт школаны секцияларына юрюйген яшланы санаву юзлер булан кемий. Имканлыкълар толу пайдаландырылса, мунда 300 адамны секциялагъа къуршамагъа бажарылажакъ эди.

Спорт школада «Савлукъ» группа иш гёрмеге башлагъанда юртлу яшоьрюмлер, агьлюлер ахшамлар ишден сонггъу бош сагьатларын оьзлер ушатагъан оюнлар — волейбол, мини-футбол, теннис булан машгъул болуп, заманны къужурлу йибере эди. Гьали олар спортзалгъа гелмеге къоркъагъанын яшырмай.

— Мен врачман, райбольницада ишлеймен, — дей Магьамматдагьир Керимов. — «Савлукъ» группаны ачылыву бизин агьлю учун къуванчлы агьвалат болса да, артдагъы вакъти, залны ичинде тийишли шартлар ёкъ саялы, аз гелеген болдукъ. Волагь, имканлыкълар болса, ахшамлар уьйде турмажакъ эдик. Ата-аналары да, яшлары авруп къалардан къоркъуп, тренировкаларындан айыралар.

Шулай гьалгъа спорт школаны ёлбашчылары рази тюгюл, ишге умутсуз. Тилевлерден, ялбарывлардан ялкъып, Мугьутдин Къазылов ишден таймагъа токъташгъан. Школаны тренерлери де ишге гёнгюлсюз.

Оьсюп гелеген наслу учун физкультураны ва спортну агьамиятын тергевден тайдырмай, районну гьакимлерине тийишли чаралар гёрмеге заман болмагъанмы?

Къ. ГЬАСАНОВ,
бизин мухбирибиз.

...Франциида ... агъачлар итлер саклы налог тёлемеге борчлу.

ОНУНЧУ ЗЕНГДЕН ГЕЧ БОЛМАГЪАН КЮЙДЕ

Калифорния штатда тамаша закон къабул этилген. Ёлары да пачалыкъ къурумланы къуллукъчулары телефонлары онунчу керен этилген зенгден артгъа къоймай гётермеге борчлу. Шо законну бир сенатор ... кёбюсю конторларда телефон зенглеге тергев этилмейгенин токъташдырылгъан.

ШАРШАВ ЧАКЪЫ ГАЗЕТ

XIX асруну башында Англияда газет чыгъаргъанлардан уллу налоглар алына болгъан. Налогну къадары газетни сагьифаларыны санавундан гьасил эсиге гёре газет чыгъарывчулар ондан къачмакъ учун, шаршавну оьлчевюнден кем болмайгъан кюйдеги газетлер чыгъарма уьйренген болгъан.

ТАШЛАНГЪАН МАШИНЛЕР

Швецияда эсги автомобиллени кёбюсю адамлар ёлну ягъасында къоюп гетип къалагъанлыкъ, полициягъа кёп аваралар гелтире. Олар ташлангъан машинлени хас ерлеге етишдирмеге борчлу бола. Ерли гьакимлер шо саялы янгы автомобилни сатып алгъан адамдан, гележекни гёз алгъа тутуп, машинни багьасыны уьстевюне дагъы да 200 крон ала. Гьайдавчу машинни «къабурлагъа» оьзю етишдирмеге де бола, шо заман полиция уьстев акъчасын къайтарып бере.

Редактор
С. Н. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

ГАИ билдире «АЙСЕНИДЕН АРИ БОЛ...»

Республиканы ёлларында февральны дёртюнчю жумасында 9 транспорт хатабалагь болгъан. Шоларда алты адам гечинген, алтысы яралангъан.

19-нчу февральда гече сагьат бир вакъти Дербент районундагъы «Геджух» совхозну механизатору Адам Алиев оьзюню «Урал» маркалы мотоциклетин гьайдап баргъанда, чалтлыгъын артдырып, телеграф багъанагъа ургъан ва сонг оьлген.

Баку — Ростов ёлну 854-нчю чакъырымында 20-нчы февральда ахшам сагьат беш бите тургъанда «Автомобилист» деген автокооперативни шофёру П. Козлов В325ДА номерли «Москвич» машин булан алгъасавлукъда оьзюню ёлундан тайышып, гелеген «ГАЗ-24» маркалы «Волга» машинге урунгъан. Натижада, «Москвич» машиндегилени бири гечинген, экевю яраланып больницагъа тюшген.

Гьюрметли гьайдавчулар, яяв юрюйгенлер, сизин сакъ болмагъа бирдагъы чакъырабыз! Алгъасап, адашмагъыз. Айсениликлеге ёл бермегиз. Ёлларда юрюшню низамын бузмагъыз.

О. САМИЕВ,
МВД-ни ГАИ-сини пропаганда ва агитация бёлюгюню инспектору, милицияны старший лейтенанты.

ТВ

ХАМИСГЮН, 8 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 8.15 «Ахырынчы къоян». Мультфильм. 8.25 Дюнья халкъларыны яратывчулугъу. 8.55 «Цирнин бары да халкъ сюе». Свердловскиден берилиш. 9.30 «Меня шагьарымны музыкасы». Фильм-концерт. 10.00 Яшлар учунгъу фильм. «Гиччипаваны тамаша ишлери». М. Горькийни атындагъы киностудия. 11.05 «Хорда йырлайгъанлар» деген телевизионный фильмни премьерасы. 11.55 «Сиян Аза» деген чебер фильм. 13.30 «Мени тавларымны къатынлары». Документли фильм. 13.50 «Гьашыкъ он эки эргиши». Байрам концерт. 14.50 Уллулар ва яшлар. Шат программа. 15.50 Прогресс, информация, реклама. 16.20 Бузда сыргъалав. Дюньяны чемпионаты. Жуп сыргъалав. Канададан берилиш. 17.35 «Насил иржайгъан къатынлар». Беш серияллы телевизионный чебер фильм. 3-нчю сериясы. — «Дуся». 18.50 Уллулар учунгъу мультфильм. 19.00 «Къатынгиши болмагъа рагьатмы» Берилишни В. Познер юрюте. 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 Индия кинону сюегенлер учун. Эки серияллы фильм-концерт. 23.35 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 00.10 Бийивлер, бийивлер, бийивлер. Кишинев шагьардагъы бальный бийивлени чыгъышларыны Бютюнсоюз чемпионаты.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 СССР-ни Пачалыкъ телерадиосуну уллу симфония оркестри согъа. СССР-ни халкъ артисти В. Федосеев дирижёрлукъ эте. 8.40 Ритмикалы гимнастика. 9.10 Польша йырланы фестивалы. Опола (Польша). 9.55 Сувда юзюв. «Совет къатын» деген журналны савгьатын алмакъ учунгъу халкъара ярышлар. «Олимпийский» деген спорт комплексни гьавузундан берилиш. 10.40 «Уьягьлю» деген телепрограмма. 12.25 Людмила Гурченкону бенефиси. 13.40 Коллаж. 13.45 «Нон-стоп». Мультконцерт. 14.15 «Хортманы тишин нечик чыгъарма тарыкъ?», «Папамны нечик тарбияламагъа тарыкъ?». Телевизионный чебер фильмлер. (Чехословакия). 17.25 «Уьягьлю гьаллагъа гёре». Телевизионный чебер фильм. 1-нчи ва 2-нчи сериялары. 20.00 «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» 20.15 Бютюнсоюз конкурсну лауреаты Юрий Прохоров согъа (баян). 20.20 Гандбол. Дюньяны чемпионаты. Чехословакиядан берилиш. 20.55 И. Штраусну дюньясында. 21.30 «Нон-стоп» берилишни давам этиливю. 21.40 «Исбайы эргиши». Телевизионный чебер фильм. 1-нчи ва 2-нчи сериялары. 23.55 «Мен кёп сюеген детектив». Телевизионный чебер фильм.

ЖУМАГЮН, 9 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 8.20 Бизин бав. 8.50 Ожакъны академиясы. 9.20 «Яшланы арасында художниклер къайдан геле?» 10.00 Жан-жанырланы гьакъында. 11.00 Режиссёр Г. Козинцевни фильмлери. «Пирогов». Чебер фильм. «Ленфильм». 12.15 «Уьйлеринде яшлар уьйлерин къургъанлар булан Останкинону Концерт студиясында ёлугъув. Мусатенкону ва Багъатыровланы уьягьлюлери (Омск шагьар). 14.05 «Къоян магнитофон тапгъан кюй». Мультфильм. 14.20 Халкъ яратывчулугъуну «Энемжая» деген VIII Халкъара фестивалыны телевизионный программасы. «Гюнешге ачылгъан бюрлер» (КНДР). 14.55 Бузда сыргъалав. Дюньяны чемпионаты. Эргишилер. Эркин программа. Канададан берилиш. 15.50 9-нчу студия. 16.55 Хоккей. СССР-ни чемпионаты. «Химик» — ЦСКА. Воскресенк шагьардан берилиш. 19.55 «Бийивчюлер» деген телевизионный документли фильм. 19.45 «Насил иржайгъан къатынлар». Беш серияллы телевизионный чебер фильм. 4-нчю сериясы — «Зина». 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 «Шулай болгъан... болгъан...» 21.50 «Къарав». 23.35 Гюнню сеси. 23.50 «Сан-Ремо-90» деген фестиваль.

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 «Къызардашлар». Телевизионный документли фильм. 9.05 «Къайыр сагьат». Чебер фильм. «Мосфильм». 10.30 «Йыргъа багъышлангъан оьмюр». РСФСР-ни халкъ артисткасы Ирма Яунзем. 11.40 Прогресс. Информация. Реклама. 12.10 «Азияны сеси» Биринчи бёлюгю. Яш йыравланы халкъара конкурсу гьакъында Алма-Атадан берилиш. 13.30 «Гече акъ атланы уьстюнде». Алты серияллы телевизионный чебер фильм. 5-нчи сериясы. 14.30 «Совет Россия» деген гёрсетив канал. 17.00 «Нарт». Чебер фильм. Венгрия. 18.10 Мультфильм. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.10 «Презентация-2». Янгы язывчу-сатирик А. Трушкинни гьакъында. 20.00 «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» 20.15 «НЛО. Чакъырылмагъан къонакъ». Биринчи бёлюгю. 21.00 Футбол. СССР-ни чемпионаты. ЦСКА — «Динамо» (Киев). 2-нчи оюн. «Олимпийский» Спорт комплексден берилиш. 21.50 Уьлкени театрлары гёрсете. «Мудромер». Я. Купалны атындагъы Белорус драма театрыны спектакли.

ГЕЧЕГИ СЕАНС

23.25 «Язбаш геле, язбашгъа ёл беригиз». Киноконцерт. 00.10 «Мсье Перришонну сапары». Телевизионный чебер фильм. «Мосфильм».

РАДИО

ХАМИСГЮН, 8 МАРТ

7.15 «Тангчолпан». 17.00—18.00 «Байрамыгъыз къутлу болсун, аявлу къатынлар». Радиокомпозиция.

ЖУМАГЮН, 9 МАРТ

7.15 «Танг яхшы болсун». Концерт. 17.00—18.00 «Шат гёнгюл». Концерт.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
367007, Магьачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителине — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-76, юрт хозяйство бёлюгюне — 7-23-72, кагъызлар ва информация бёлюгюне — 7-28-85, культура ва промышленность бёлюклерине — 7-22-81, издательствогъа — 7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным способом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (Кр. Комсомольский проспект, 61).